

CPI Plurilingüe
Cernadas de Castro
Lousame

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA CURSO 2021–2022

ÍNDICE

1. Introducción e contextualización	3
1.1. Xustificación	3
1.2. Contexto socioeconómico e xeográfico	3
1.3. O Centro	4
1.4. Departamento de Xeografía e Historia	5
1.5. Alumnado	6
1.6. Aulas e equipamento	7
2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave	7
3. Relación de estándares de aprendizaxe avaliáveis da área que formarán parte dos perfís competencias	11
4. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliábel de: obxectivos e contidos desenvolvidos; temporalización; grao mínimo de consecución para superar a materia; procedementos e instrumentos de avaliación	38
5. Concrecións metodolóxicas das materias	88
6. Materiais e recursos didácticos	91
7. Criterios de cualificación e promoción do alumnado	92
8. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación de materias pendentes	94
9. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente	94
10. Deseño de avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados	95
11. Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital	96
12. Concreción dos elementos transversais en cada curso	98
13. Actividades complementarias e extraescolares do Departamento	102
14. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora	104

1. Introducción e contextualización

1.1. Xustificación

A presente programación didáctica elaborouse en referencia ao marco legislativo vixente, seguindo as directrices do *Decreto 86/2015 do 25 de xuño, que establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato de Galicia*, tendo en conta a *Orde do 19 de maio de 2021 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2021/22 nos centros docentes sostidos con fondos públicos na Comunidade Autónoma de Galicia*.

1.2. Contexto socioeconómico e xeográfico

O CPI Plurilingüe Cernadas de Castro localízase no concello de Lousame, na Comarca de Noia, no sector sudoccidental da demarcación provincial da Coruña. Segundo os últimos datos do Padrón Municipal publicados polo INE, a 1 de xaneiro de 2020 o concello tiña unha poboación de 3.268 habitantes, distribuídos nas súas sete parroquias (Camboño, Fruíme, Lesende, Lousame, Tállara, Toxos Outos e Vilacova) que suman un total de 75 núcleos de poboación habitados (Nomenclátor estatístico de Galicia 2019) e 93,65 km² de superficie. A capital ubícase en Portobravo, localidade da parroquia de Lousame, a mesma onde se sitúa o CPI Cernadas de Castro, no lugar da Silva.

Aínda que moi próximo á costa da Ría de Muros e Noia, a unha altitude de só 80 metros sobre o nivel do mar, trátase dun centro situado no medio rural de interior. Ademais de atender á práctica totalidade da poboación en idade escolar e preescolar do municipio, unha proporción significativa do alumnado procede dalgúns dos concellos limítrofes (Boiro, Brión, Dodro, Noia, Porto do Son, Rianxo e Rois) sendo particularmente numerosos os residentes no de Noia, co que se mantén unha moi estreita relación histórica (á súa xurisdicción, señorío da Mitra Compostelá, pertenceron en época feudal, ata principios do século XIX, todas as parroquias do concello de Lousame, agás as de Lesende e Toxos Outos, señorío do Císter de Sobrado dende 1634).

Polo que respecta ao contexto socioeconómico, os datos da Axencia Tributaria indican que a renda per cápita do municipio de Lousame, –15.148,00 € en 2018–, é sensiblemente inferior á media española –18.500,00€–; tampouco o concello de Noia, do que, como se dixo, procede unha porcentaxe moi significativa do alumnado de Secundaria do centro, acada o nivel medio, aínda que se achega cos seus 17.996,00 €; en ambos os dous casos, fican lonxe dos rexistros das capitais provincial e autonómica (24.066,00 € e 23.632,00

€, respectivamente); e no caso de Lousame a súa renda é menor ca de todos os concellos limítrofes. A estrutura da ocupación no concello de Lousame, segundo reflicten os datos do IGE referidos a marzo de 2021, amosa un lixeiro predominio das actividades terciarias, que acollen ao 54,04% da poboación ocupada; no sector primario, que inclúe tanto as actividades agropecuarias como as pesqueiras, empréganse o 9,78% dos ocupados, a inmensa maioría nalgunha das 85 explotacións de gando bovino (2019), que manexan unha media de 24 cabezas; na industria traballa o 21,6% e nas actividades relacionadas coa construción o 13,78% restante.

Demograficamente o concello de Lousame atópase inmerso nunha dinámica recesiva, rexistrando un movemento natural negativo que, unido a un saldo migratorio desfavorable, provoca que a súa poboación veña diminuíndo ano tras ano e se atope moi avellentada, cun índice de envellecemento que se eleva a 247,54 (IGE 2020).

A dispersión do hábitat converte de xeito indubidable ao noso centro escolar no principal núcleo de relación social do municipio.

1.3. O Centro

O Centro Público Integrado Plurilingüe Cernadas de Castro é un centro de titularidade pública, dependente da Consellería de Cultura, Educación e Universidade da Xunta de Galicia, no que se imparten as ensinanzas de Educación Infantil, Educación Primaria e Educación Secundaria Obrigatoria. No actual curso atende a alumnos de Educación Infantil (de 4º a 6º), de Educación Primaria e de Educación Secundaria Obrigatoria; xa que logo, o seu claustro está integrado por profesorado pertencente aos seus respectivos Corpos de Profesores. Dispón de tres edificios: o máis antigo, inaugurado en 1974, acolle as aulas de Primaria, Secundaria, o comedor escolar e a sala de usos múltiples; este edificio principal está conectado co construído en 1999, no que se localizan as aulas específicas, a biblioteca, as dependencias administrativas, a sala de profesores e o ximnasio. O terceiro edificio, acolle as aulas de Infantil, aulas de apoio e de audición e linguaxe e o almacén. A carón dos edificios hai un patio de xogos infantís e instalacións deportivas varias: dous patios de xogos con porterías de balonmán e canastras de baloncesto, unha pista de tenis e unha pista polideportiva. Ademais existen dous patios cubertos. Nas inmediacións do recinto escolar atópase o *Pavillón Polideportivo Municipal Pilar Barreiro Senra*, que se emprega para aulas de Educación Física. Por outra banda, o centro ofrece os servizos de transporte escolar e comedor de xestión directa.

Ademais do exposto, no Proxecto Educativo do Centro recóllense certos aspectos relativos á liña metodolóxica propia e á concreción do currículo no centro e aula, moitos dos cales serán tratados en profundidade ao longo da presente programación:

- Adecuación dos obxectivos xerais da ensinanza ao contexto do centro e ás características do alumnado.
- Principios metodolóxicos baseados nun enfoque construtivista da aprendizaxe que debe procurar que o alumnado sexa elemento activo do proceso de ensino-aprendizaxe.
- Agrupamentos axeitados do alumnado tratando de fomentar a heteroxeneidade como factor enriquecedor e respectando a pluralidade de sexos, coñecementos e capacidades.
- Agrupamentos específicos para alumnado con necesidade de reforzo nas áreas instrumentais.

1.4. O Departamento de Xeografía e Historia

Ao Departamento correspóndelle a docencia das materias *Xeografía e Historia*, obrigatoria en todos os cursos da ESO e para a que se dispón de 3 sesións semanais, e *Economía*, optativa para o alumnado de 4º de ESO, tamén con 3 sesións lectivas á semana. Polo que respecta á primeira, trátase dunha materia que pretende favorecer a comprensión dos acontecementos, procesos e fenómenos sociais no contexto no que se producen, tendo sempre en consideración as diferentes escalas de estudio (universal, europea, española, galega, local), analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e continuar adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo no que vive o alumnado, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo no que se desenvolve a vida en sociedade. En 1º, 2º e 3º de ESO os contidos refírense á *Xeografía* e tamén á *Historia* (incluíndo a *Historia da Arte*) dunha maneira practicamente equitativa, mentres que se dedica á *Historia Contemporánea* en 4º de ESO.

O Departamento de Xeografía e Historia neste curso académico 2021-2022 está formado polo profesor Emilio Pallarés Álvarez, funcionario de carreira do Corpo de Profesores de Ensino Secundario con destino definitivo no centro, no que recae a xefatura de Departamento e imparte as materias *Xeografía e Historia* de 2º, 3º e 4º de ESO e

Economía de 4º de ESO. Dado que ás materias do propias do departamento correspóndenlle un total de 21 horas lectivas semanais, optouse por encomendar a docencia nun grupo a un profesor alleo ao Departamento con dispoñibilidade horaria, D. Pablo Mato Collazo, asignándoselle o curso de nivel inferior, conforme se establece na normativa. As reunións para a coordinación do Departamento levaranse a cabo unha vez ao mes, nas que se recollerán en acta todos os acordos adoptados. A distribución de materias e grupos é a que segue:

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA				
MATERIA	CURSO	GRUPO	Nº DE ALUMNOS	PROFESOR
XEOGRAFÍA E HISTORIA	1º ESO	A	23	Pablo Mato Collazo
	2º ESO	A	13	Emilio Pallarés Álvarez
		B	15	Emilio Pallarés Álvarez
	3º ESO	A	14	Emilio Pallarés Álvarez
		B	12	Emilio Pallarés Álvarez
4º ESO	A	24	Emilio Pallarés Álvarez	
ECONOMÍA	4º ESO	A	7	Emilio Pallarés Álvarez

1.5. Alumnado

O alumnado da etapa suma un total de 101 persoas (23 en 1º; 28 en 2º; 26 en 3º; e 24 en 4º). Todas elas son alumnas da materia *Xeografía e Historia*; porén, só 7 son alumnas de *Economía*. Hai alumnado repetidor en todos os cursos (3 en 1º; 4 en 2º; 3 en 3º; e 1 en 4º). Só 3 teñen a materia *Xeografía e Historia* pendente do curso anterior (os 3 de 2º coa materia pendente de 1º).

A inmensa maioría do alumnado é galegofalante, é dicir, emprega o galego con naturalidade, como a súa lingua materna, circunstancia que nos resulta particularmente favorable xa que a normativa vixente, concretamente o *Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia*, establece no seu Artigo 7.3. que a materia *Xeografía e Historia* da Educación Secundaria Obrigatoria debe ser impartida en galego, se ben a súa Disposición adicional Primeira contempla a posibilidade de que unha Orde da Consellería competente regule a impartición en lingua estranxeira de materias non lingüísticas; así mesmo, a planificación lingüística do centro tamén optou por desenvolver en galego a materia *Economía*. Ademais, no presente curso non consta que haxa alumnado con lingua materna distinta das cooficiais.

1.6. Aulas e equipamento

As materias do departamento impártense de xeito ordinario na aula de referencia do grupo respectivo, agás ás correspondentes a 4º de ESO, cuxas sesións en ambas as dúas materias se desenvolven na sala de usos múltiples. Todas estas dependencias contan con conexión a Internet e un equipamento informático elemental, composto por ordenador, canón proxector e taboleiro dixital, se ben a disposición dos ordenadores nunha mesa distinta da do profesor, orientados fronte á parede (a excepción do da sala de usos múltiples), provoca que ao mirar a súa pantalla se deixe de ver ao alumnado dentro do campo visual; ademais, a práctica totalidade deses ordenadores carecen de cámara web integrada, de maneira que non resultan aptos para entablar comunicación por videoconferencia para, de ser o caso, poder facer partícipes das actividades que se desenvolvan nas aulas aos alumnos que puntualmente puideran estar sometidos a confinamento por corentena en relación a sospeitas de contaxio da COVID-19, por ser contacto estreito de persoas positivas ou por diagnóstico confirmado do propio alumno.

2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

Este Departamento didáctico parte da convicción de que as transcendentais e vertixinosas innovacións tecnolóxicas e científicas que contempla a nosa sociedade esixen novos enfoques de aprendizaxe nos centros educativos, tal e como veñen proponendo as orientacións políticas estatais e europeas. *A Recomendación 2006/962/EC do Parlamento Europeo e do Consello, do 18 de decembro de 2006, sobre as competencias clave para a aprendizaxe permanente* promoveu a potenciación da aprendizaxe por competencias como complemento á tradicional aprendizaxe por contidos. Abundando neste sentido, a lexislación interna, –a *Lei Orgánica 2/2006 de Educación* modificada pola *Lei Orgánica 8/2013 de Mellora da Calidade da Educación*–, optou por incorporar este enfoque competencial. O *Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia* establece 7 competencias clave, e no *Anexo I da Orde ECD/65/2015, de 21 de xaneiro*, descríbense as distintas relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a Educación Secundaria Obrigatoria e o Bacharelato. Ao longo da presente programación, seguindo a lexislación vixente, referirase ás seguintes competencias coas súas correspondentes siglas: Competencia en comunicación lingüística (CCL); Competencia matemática e competencia en ciencias e

tecnoloxía (CMCCT); Competencia dixital (CD); Competencias sociais e cívicas (CSC); Competencia para aprender a aprender (CAA); Competencia en sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE); Competencia en conciencia e expresión culturais (CCEC).

As competencias clave deben concebirse como o conxunto de habilidades cognitivas, destrezas e actitudes que posibilitan a resolución dunha tarefa con eficacia. Enténdense como un elemento básico para que os alumnos que conclúan a escolaridade obrigatoria logren a súa realización persoal, poidan exercer a cidadanía activa e se incorporen á vida adulta de xeito adecuado. Por tanto, o enfoque competencial ha de promover o desenvolvemento integral do alumnado. Na concreción curricular proposta as competencias, en paralelo cos obxectivos educativos, son un referente, de tal modo que todas as materias contribúan á súa consecución, e conformen un núcleo organizador da etapa. Deste xeito, o currículo por competencias configurará unha aprendizaxe integradora e orientada á aplicación dos coñecementos adquiridos. O cambio curricular ao que asistimos implica novos enfoques que deben atender á integración real das competencias no currículo na aula, tanto no deseño e desenvolvemento da programación, na súa implementación, como na propia avaliación, tal e como facemos referencia neste documento. As concrecións curriculares das distintas materias colaboran a tal fin. Na presente programación explíctase a contribución da materia ao logro e adquisición das competencias, quedando reflectida en cada unha das unidades didácticas nas que se organizan as materias, establécese e concrétese a relación entre os criterios e indicadores de avaliación coas competencias que se traballan e avalían en cada unidade. Posteriormente elaboráronse os perfís de área e os perfís competenciais que nos permiten identificar as competencias que desenvolvemos en cada área ou materia e que facilitarán a avaliación. É fundamental a proposta de tarefas e situacións de aprendizaxe significativas que impliquen a resolución de problemas mediante a aplicación do aprendido, para promover unha aprendizaxe activa do estudante. O deseño desas actividades integradas permitirá ao alumnado avanzar cara a resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo. Velarase en todo momento por un tratamento equilibrado das distintas competencias clave na programación didáctica de cada unha das materias.

A chegada das materias ao desenvolvemento das competencias é moi relevante. Todas elas están presentes na programación, desenvolvemento e avaliación das materias. A continuación explícase a contribución das materias a cada unha das competencias:

- A competencia para aprender a aprender (CAA): supón iniciarse na aprendizaxe e continua-la dun xeito autónomo. Do que se trata é de adquirir ferramentas que faciliten a aprendizaxe e de atopar repostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas desde distintas perspectivas metodolóxicas. Para asumir esta competencia é preciso tamén coñecer o que se sabe e o que queda por aprender, orientando os procesos de aprendizaxe ata as nosas capacidades. Noutras palabras, trátase de coñecer as propias potencialidades e as propias carencias.
- A competencia dixital (CD): de gran relevancia para a comprensión dos fenómenos sociais e históricos, e poder contar con certas habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento. As TIC's resultan imprescindibles na sociedade da información en que vivimos, aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios, mesmo poden propiciar formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que interesa coñecer desde esta área. En todo caso, debe insistirse en que é preciso saber utilizar a información, xa que por si mesma non produce unha forma axeitada de coñecemento. Por iso, é necesario comprendela e integrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible. Nas materias *Xeografía e Historia* e *Economía* a información aparece en diferentes formatos que o alumnado deberá ir coñecendo e utilizando cada vez en maior medida ao longo da etapa.
- Competencia en comunicación lingüística (CCL): Na medida en que a linguaxe é un vehículo imprescindible de comunicación no proceso de ensinanza aprendizaxe, resulta imprescindible. A lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar. Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, e así mesmo, adquirir un vocabulario preciso e específico da *Xeografía e Historia* e da *Economía* que deberá asumir o alumnado, como tamén a capacidade para utilizalo e xeneralizalo correctamente. Esta competencia implica o dominio das habilidades de ler e escribir diferentes

tipos de textos cada vez máis complexos e que resultan fundamentais como elementos de información social e histórica. Trátase de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.

- A competencia en conciencia e expresións culturais (CCEC): ten unha presenza destacada en relación ao estudo das distintas manifestacións artísticas e á evolución do pensamento e da cultura na *Historia* e, de xeito específico na *Historia da Arte*. Supón apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais materiais e inmateriais, utilízalas para o enriquecemento persoal e estímalo como elementos do patrimonio cultural de que dispoñemos e que resulta necesario preservar. Malia que esta competencia non aparece relacionada con ningún estándar da materia *Economía*, tentárase na medida do posible que tamén contribúa ao seu desenvolvemento.
- Competencia matemática e competencias en ciencia e tecnoloxía (CMCCT): ten o obxectivo de que os alumnos sexan quen de interpretar e producir informacións cuantitativas e espaciais da realidade que nos rodea, e sexan capaces de resolver problemas relativos á vida diaria e ao mundo laboral.
- Sentido da iniciativa e o espírito emprendedor (CSIEE): esta competencia permitirá optar cun criterio propio ante diversas situacións e levar adiante as iniciativas necesarias para desenvolver a opción elixida facéndose responsable dela no persoal e no social. Promoverase o desenvolvemento da mesma fomentando a creatividade e a toma de decisións a través de proxectos.
- Competencia social e cívica (CSC): desde a *Xeografía e a Historia* e a *Economía* facilítanse as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural, e así mesmo a comprensión da realidade social. É ben coñecido o papel que as ciencias sociais xogaron na conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúen as categorías de tempo e espazo social permiten a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social democrática e posibiliten una interacción responsable co medio, teñen que incorporar a visión de que o mundo en que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos antepasados máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas

decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este.

3. Relación de estándares de aprendizaxe avaliáveis da área que formarán parte dos perfís competenciais.

A achega da materia *Xeografía e Historia* ao desenvolvemento das competencias é moi relevante. Todas elas están presentes na programación, desenvolvemento e avaliación da materia. A continuación detállase a contribución da materia a cada unha das competencias:

Competencia para aprender a aprender (CAA)

1º ESO

1º-XHB1.1.1 - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.
1º-XHB1.1.2 - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.
1º-XHB1.10.1 - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.
1º-XHB1.11.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
1º-XHB1.2.1 - Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.
1º-XHB1.3.1 - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.
1º-XHB1.4.1 - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.
1º-XHB1.4.2 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
1º-XHB1.5.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.
1º-XHB1.6.1 - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.
1º-XHB1.6.2 - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.
1º-XHB1.7.1 - Explica as características xerais do relevo europeo.
1º-XHB1.8.1 - Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.
1º-XHB1.9.1 - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.
1º-XHB1.9.2 - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.
1º-XHB3.11.1 - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.
1º-XHB3.12.1 - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).
1º-XHB3.13.1 - Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.
1º-XHB3.14.2 - Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.
1º-XHB3.15.1 - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica
1º-XHB3.16.1 - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos
1º-XHB3.16.2 - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.
1º-XHB3.17.1 - Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.
1º-XHB3.18.1 - Elabora un mapa do imperio de Alexandre.
1º-XHB3.18.2 - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.

1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.
1º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
1º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estes restos materiais ou textuais.
1º-XHB3.2.3 - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.
1º-XHB3.20.1 - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.
1º-XHB3.20.2 - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.
1º-XHB3.21.1 - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.
1º-XHB3.22.1 - Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.
1º-XHB3.22.2 - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.
1º-XHB3.8.1 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
1º-XHB3.9.1 - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.
1º-XHB3.9.2 - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.

2º ESO

2º-XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.
2º-XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.
2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.
2º-XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.
2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.
2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.
2º-XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.
2º-XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.
2º-XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.
2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.
2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.
2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.
2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.
2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.
2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.
2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.
2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.
2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.
2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.
2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.
2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.

2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.
2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.
2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.
2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.
2º-XHB3.10.1 - Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.
2º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
2º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.
2º-XHB3.6.1 - Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado
2º-XHB3.7.1 - Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos.

3º ESO

3º-XHB1.1.1. - Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.
3º-XHB1.1.2. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.
3º-XHB1.1.3. - Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos.
3º-XHB2.1.1. - Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
3º-XHB2.10.2. - Describe as características do comercio internacional na actualidade.
3º-XHB2.10.3. - Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.
3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
3º-XHB2.12.1. - Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
3º-XHB2.12.2. - Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
3º-XHB2.13.1. - Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
3º-XHB2.13.2. - Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
3º-XHB2.2.1. - Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
3º-XHB2.3.1. - Diferencia os sectores económicos europeos.
3º-XHB2.4.1. - Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
3º-XHB2.5.1. - Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
3º-XHB2.6.1. - Sitúa no mapa as principais zonas cerealeiros, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.
3º-XHB2.6.2. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
3º-XHB2.6.3. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.

3º-XHB2.6.4. - Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.
3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
3º-XHB2.8.1. - Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
3º-XHB2.9.1. - Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.
3º-XHB3.1.1. - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado
3º-XHB3.10.1. - Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.
3º-XHB3.11.1. - Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.
3º-XHB3.12.1. - Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
3º-XHB3.12.3. - Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.
3º-XHB3.13.1 - Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos Trinta Anos.
3º-XHB3.2.1. - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
3º-XHB3.2.2. - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.
3º-XHB3.6.1. - Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).
3º-XHB3.7.1. - Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.
3º-XHB3.9.1. - Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.

4º ESO

4º-XHB4.3.2 - Analiza o novo mapa político de Europa.
4º-XHB4.3.3 - Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.
4º-XHB4.4.1 - Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.
4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.
4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.
4º-XHB5.1.2 - Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.
4º-XHB5.1.3 - Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.
4º-XHB5.3.2 - Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.
4º-XHB6.1.1 - Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).
4º-XHB6.2.1 - Sitúa nun mapa as fases do conflito.
4º-XHB6.2.2 - Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.
4º-XHB6.2.3 - Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.
4º-XHB6.4.1 - Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.
4º-XHB6.4.2 - Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.
4º-XHB6.5.2 - Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).

4º-XHB7.1.1 - Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.
4º-XHB7.2.1 - Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.
4º-XHB7.3.2 - Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica.
4º-XHB8.1.1 - Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época.
4º-XHB8.2.1 - Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.
4º-XHB8.3.1 - Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.
4º-XHB8.3.3 - Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.
4º-XHB8.4.1 - Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.
4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.
4º-XHB9.1.2 - Elaboración discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.
4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.
4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Competencia dixital (CD)

1º ESO

1º-XHB1.1.1 - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.
1º-XHB1.1.2 - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.
1º-XHB1.10.1 - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.
1º-XHB1.11.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
1º-XHB1.2.1 - Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.
1º-XHB1.3.1 - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.
1º-XHB1.4.1 - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.
1º-XHB1.4.2 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
1º-XHB1.5.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.
1º-XHB1.6.1 - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.
1º-XHB1.6.2 - Elaboración climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.
1º-XHB1.7.1 - Explica as características xerais do relevo europeo.
1º-XHB1.8.1 - Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.
1º-XHB1.9.1 - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.
1º-XHB1.9.2 - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.

2º ESO

2º-XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.
2º-XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.
2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.
2º-XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.
2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.
2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.
2º-XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.
2º-XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.
2º-XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.
2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.
2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.
2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.
2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.
2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.
2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.
2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.
2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.
2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.
2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.
2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.
2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.
2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.
2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.
2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.
2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.

3º ESO

3º-XHB1.1.1. - Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.
3º-XHB1.1.2. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.

3º-XHB1.1.3. - Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos.
3º-XHB2.1.1. - Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
3º-XHB2.12.1. - Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
3º-XHB2.12.2. - Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
3º-XHB2.2.1. - Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
3º-XHB2.5.1. - Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
3º-XHB2.6.1. - Sitúa no mapa as principais zonas cerealeiros, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.
3º-XHB2.6.2. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
3º-XHB2.6.3. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
3º-XHB2.9.1. - Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.

4º ESO

4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.
4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.
4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

1º ESO

1º-XHB1.11.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
1º-XHB1.6.1 - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.

1º-XHB1.6.2 - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.
1º-XHB1.7.1 - Explica as características xerais do relevo europeo.
1º-XHB1.9.1 - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.
1º-XHB3.11.1 - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.
1º-XHB3.13.2 - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.
1º-XHB3.14.1 - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.
1º-XHB3.16.2 - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.
1º-XHB3.19.1 - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.
1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.
1º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
1º-XHB3.9.1 - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.

2º ESO

2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.
2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.
2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.
2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.
2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.
2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.
2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.
2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.
2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.
2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.
2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.
2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.
2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.
2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.
2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.
2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.
2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.

2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.
2º-XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.
2º-XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.
2º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.

3º ESO

3º-XHB1.1.1. - Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.
3º-XHB1.1.3. - Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos.
3º-XHB2.1.1. - Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
3º-XHB2.10.2. - Describe as características do comercio internacional na actualidade.
3º-XHB2.10.3. - Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.
3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
3º-XHB2.12.1. - Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
3º-XHB2.12.2. - Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
3º-XHB2.13.1. - Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
3º-XHB2.13.2. - Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
3º-XHB2.2.1. - Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
3º-XHB2.3.1. - Diferencia os sectores económicos europeos.
3º-XHB2.4.1. - Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
3º-XHB2.5.1. - Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
3º-XHB2.6.4. - Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.
3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.

3º-XHB2.8.1. - Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
3º-XHB3.12.1. - Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
3º-XHB3.12.3. - Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.
3º-XHB3.5.1. - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
3º-XHB3.7.1. - Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.
3º-XHB3.8.1. - Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.
3º-XHB3.9.1. - Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.

4º ESO

4º-XHB1.1.1 - Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos Trinta Anos.
4º-XHB1.1.2 - Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.
4º-XHB1.2.1 - Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúns monarquías.
4º-XHB10.1.1 - Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico.
4º-XHB10.4.1 - Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.
4º-XHB2.1.1 - Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.
4º-XHB2.1.2 - Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.
4º-XHB2.2.1 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.
4º-XHB2.2.2 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.
4º-XHB2.2.3 - Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.
4º-XHB3.1.1 - Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra
4º-XHB3.2.1 - Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.
4º-XHB3.2.2 - Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.
4º-XHB3.3.1 - Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.

4º-XHB4.1.1 - Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.
4º-XHB4.1.2 - Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.
4º-XHB4.3.3 - Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.
4º-XHB4.4.1 - Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.
4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.
4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.
4º-XHB5.1.3 - Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.
4º-XHB5.2.1 - Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.
4º-XHB5.3.1 - Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.
4º-XHB5.3.2 - Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.
4º-XHB6.2.2 - Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.
4º-XHB6.2.3 - Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.
4º-XHB6.4.1 - Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.
4º-XHB6.4.2 - Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.
4º-XHB6.5.1 - Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.
4º-XHB7.1.1 - Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.
4º-XHB7.2.1 - Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.
4º-XHB7.3.2 - Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica
4º-XHB8.2.1 - Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.
4º-XHB8.3.1 - Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.
4º-XHB8.3.2 - Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc
4º-XHB8.3.3 - Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.
4º-XHB8.4.1 - Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.

4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgun sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.

4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.

4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Competencia en conciencia e expresións culturais (CCEC)

1º ESO

1º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.

1º-XHB3.10.1 - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".

1º-XHB3.14.1 - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.

1º-XHB3.14.2 - Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.

1º-XHB3.15.1 - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica

1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.

1º-XHB3.21.1 - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.

1º-XHB3.22.1 - Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.

1º-XHB3.22.2 - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.

1º-XHB3.22.3 - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.

2º ESO

2º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.

2º-XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.

2º-XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.

2º-XHB3.9.1 - Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.

2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.

3º ESO

3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos

3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.

3º-XHB3.1.1. - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado

3º-XHB3.7.1. - Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.

3º-XHB3.8.1. - Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.

3º-XHB3.9.1. - Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.

4º ESO

4º-XHB1.2.1 - Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúns monarquías.

4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.

4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.

Competencia matemática e competencias en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)

1º ESO

1º-XHB1.1.1 - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.

1º-XHB1.1.2 - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.

1º-XHB1.10.1 - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.

1º-XHB1.11.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.

1º-XHB1.2.1 - Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.

1º-XHB1.3.1 - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.

1º-XHB1.4.1 - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.

1º-XHB1.4.2 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

1º-XHB1.5.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.

1º-XHB1.6.1 - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.

1º-XHB1.6.2 - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.

1º-XHB1.7.1 - Explica as características xerais do relevo europeo.

1º-XHB1.8.1 - Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.

1º-XHB1.9.1 - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.

1º-XHB1.9.2 - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.

1º-XHB3.13.1 - Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.

1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.

1º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

1º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.

1º-XHB3.6.1 - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.

1º-XHB3.7.1 - Distingue etapas dentro da historia antiga.

1º-XHB3.8.1 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.

2º ESO

2º-XHB1.1.1 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.
2º-XHB1.2.1 - Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.
2º-XHB1.3.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.
2º-XHB1.3.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.
2º-XHB1.4.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.
2º-XHB1.4.2 - Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.
2º-XHB1.5.1 - Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.
2º-XHB1.5.2 - Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.
2º-XHB1.5.3 - Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.
2º-XHB1.6.1 - Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.
2º-XHB1.7.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.
2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.
2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.
2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.
2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.
2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.
2º-XHB2.3.2 - Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.
2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.
2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.
2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.
2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.
2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.
2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.
2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.
2º-XHB2.8.2 - Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.
2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.
2º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
2º-XHB3.3.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.

- 2º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
- 2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.

3º ESO

- 3º-XHB1.1.1. - Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.
- 3º-XHB1.1.2. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.
- 3º-XHB1.1.3. - Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos.
- 3º-XHB2.1.1. - Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.
- 3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
- 3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
- 3º-XHB2.2.1. - Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.
- 3º-XHB2.3.1. - Diferencia os sectores económicos europeos.
- 3º-XHB2.5.1. - Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.
- 3º-XHB2.6.1. - Sitúa no mapa as principais zonas cerealeiros, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.
- 3º-XHB2.6.2. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
- 3º-XHB2.6.3. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
- 3º-XHB2.6.4. - Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.
- 3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
- 3º-XHB3.12.1. - Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.
- 3º-XHB3.3.1. - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
- 3º-XHB3.3.2. - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
- 3º-XHB3.4.1. - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
- 3º-XHB3.8.1. - Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.

4º ESO

- 4º-XHB1.3.1 - Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.
- 4º-XHB1.3.2 - Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.
- 4º-XHB10.1.1 - Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico.

4º-XHB10.1.3 - Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.
4º-XHB10.2.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
4º-XHB10.2.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
4º-XHB10.3.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
4º-XHB3.5.1 - Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.
4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Competencia do sentido da iniciativa e o espírito emprendedor (CSIEE)

3º ESO

3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
3º-XHB2.10.2. - Describe as características do comercio internacional na actualidade.
3º-XHB2.10.3. - Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.
3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
3º-XHB2.12.1. - Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
3º-XHB2.12.2. - Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
3º-XHB2.13.1. - Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
3º-XHB2.13.2. - Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
3º-XHB2.4.1. - Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
3º-XHB2.6.2. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
3º-XHB2.6.3. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
3º-XHB2.6.4. - Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.
3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
3º-XHB2.8.1. - Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
3º-XHB2.9.1. - Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.

4º ESO

4º-XHB3.3.1 - Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.
4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.
4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Competencia sociais e cívicas (CSC)

1º ESO

1º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.
1º-XHB3.10.1 - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".
1º-XHB3.11.1 - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.
1º-XHB3.12.1 - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).
1º-XHB3.13.1 - Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.
1º-XHB3.13.2 - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.
1º-XHB3.14.1 - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.
1º-XHB3.14.2 - Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.
1º-XHB3.15.1 - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica
1º-XHB3.16.1 - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos
1º-XHB3.16.2 - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.
1º-XHB3.17.1 - Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.
1º-XHB3.18.1 - Elabora un mapa do imperio de Alexandre.
1º-XHB3.18.2 - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.
1º-XHB3.19.1 - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.
1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.
1º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.
1º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.
1º-XHB3.2.3 - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.
1º-XHB3.20.1 - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.
1º-XHB3.20.2 - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.
1º-XHB3.21.1 - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.
1º-XHB3.22.1 - Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.

1º-XHB3.22.2 - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.
1º-XHB3.22.3 - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.
1º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
1º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
1º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
1º-XHB3.6.1 - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.
1º-XHB3.7.1 - Distingue etapas dentro da historia antiga.
1º-XHB3.8.1 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
1º-XHB3.9.1 - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.
1º-XHB3.9.2 - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.

2º ESO

2º-XHB2.1.1 - Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.
2º-XHB2.1.2 - Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.
2º-XHB2.10.1 - Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.
2º-XHB2.2.1 - Explica as características da poboación europea.
2º-XHB2.2.2 - Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.
2º-XHB2.3.1 - Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.
2º-XHB2.4.1 - Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.
2º-XHB2.5.1 - Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.
2º-XHB2.5.2 - Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.
2º-XHB2.6.1 - Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.
2º-XHB2.6.2 - Distingue os tipos de cidades do noso continente.
2º-XHB2.7.1 - Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.
2º-XHB2.8.1 - Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.
2º-XHB2.9.1 - Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.
2º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.
2º-XHB3.10.1 - Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.
2º-XHB3.10.2 - Explica a importancia do Camiño de Santiago.
2º-XHB3.11.1 - Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.
2º-XHB3.12.1 - Describe características da arte románica, gótica e islámica.
2º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.

2º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.
2º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
2º-XHB3.3.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
2º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
2º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.
2º-XHB3.6.1 - Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado
2º-XHB3.7.1 - Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos.
2º-XHB3.8.1 - Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.
2º-XHB3.9.1 - Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.
2º-XHB3.9.2 - Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.

3º ESO

3º-XHB2.10.1. - Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.
3º-XHB2.10.2. - Describe as características do comercio internacional na actualidade.
3º-XHB2.10.3. - Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.
3º-XHB2.11.1. - Identifica os tipos de turismo e os seus efectos
3º-XHB2.11.2. - Valora a importancia do turismo na economía española e galega.
3º-XHB2.12.1. - Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.
3º-XHB2.12.2. - Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.
3º-XHB2.12.3. - Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.
3º-XHB2.13.1. - Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.
3º-XHB2.13.2. - Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.
3º-XHB2.4.1. - Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.
3º-XHB2.6.2. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.
3º-XHB2.6.3. - Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.
3º-XHB2.6.4. - Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.
3º-XHB2.7.1. - Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.
3º-XHB2.8.1. - Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.
3º-XHB2.9.1. - Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.

4º ESO

4º-XHB1.1.1 - Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos Trinta Anos.
4º-XHB1.1.2 - Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.
4º-XHB1.2.1 - Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.
4º-XHB1.3.1 - Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.
4º-XHB1.3.2 - Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.
4º-XHB10.1.1 - Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico.
4º-XHB10.1.2 - Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.
4º-XHB10.1.3 - Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.
4º-XHB10.2.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
4º-XHB10.2.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
4º-XHB10.3.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.
4º-XHB10.4.1 - Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.
4º-XHB2.1.1 - Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.
4º-XHB2.1.2 - Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.
4º-XHB2.2.1 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.
4º-XHB2.2.2 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.
4º-XHB2.2.3 - Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.
4º-XHB3.1.1 - Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra
4º-XHB3.2.1 - Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.
4º-XHB3.2.2 - Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.
4º-XHB3.3.1 - Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.
4º-XHB3.4.1 - Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.
4º-XHB3.5.1 - Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.
4º-XHB4.1.1 - Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.
4º-XHB4.1.2 - Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.
4º-XHB4.2.1 - Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.
4º-XHB4.3.1 - Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.
4º-XHB4.3.2 - Analiza o novo mapa político de Europa.
4º-XHB4.3.3 - Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.

4º-XHB4.4.1 - Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.
4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.
4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.
4º-XHB5.1.2 - Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.
4º-XHB5.1.3 - Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.
4º-XHB5.2.1 - Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.
4º-XHB5.3.1 - Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.
4º-XHB5.3.2 - Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.
4º-XHB6.1.1 - Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).
4º-XHB6.2.1 - Sitúa nun mapa as fases do conflito.
4º-XHB6.2.2 - Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.
4º-XHB6.2.3 - Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.
4º-XHB6.3.1 - Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.
4º-XHB6.4.1 - Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.
4º-XHB6.4.2 - Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.
4º-XHB6.5.1 - Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.
4º-XHB6.5.2 - Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).
4º-XHB7.1.1 - Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.
4º-XHB7.1.2 - Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.
4º-XHB7.2.1 - Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.
4º-XHB7.3.1 - Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco.
4º-XHB7.3.2 - Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica
4º-XHB8.1.1 - Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época.
4º-XHB8.1.2 - Comprende os proles e contras do estado do benestar.
4º-XHB8.2.1 - Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.
4º-XHB8.3.1 - Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.
4º-XHB8.3.2 - Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc
4º-XHB8.3.3 - Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.
4º-XHB8.4.1 - Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.
4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.
4º-XHB9.1.2 - Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.

4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.

4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización.

Polo que respecta á materia *Economía*, a súa contribución ao desenvolvemento das competencias é moi relevante: contribúe ao desenvolvemento da competencia de sentido de iniciativa emprendedora e espírito emprendedor, que incide na consecución do benestar económico e social da comunidade, así como das competencias de comunicación lingüística e matemática, e das competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, dixital, sociais e cívicas, e a competencia de aprender a aprender. A continuación explícase polo miúdo en relación a cada unha das competencias:

Competencia para aprender a aprender (CAA)

4º-ECB1.1.2 - Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións.
4º-ECB1.2.2 - Diferencia entre economía positiva e economía normativa.
4º-ECB2.1.2 - Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.
4º-ECB3.1.1 - Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.
4º-ECB3.1.2 - Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.
4º-ECB3.1.3 - Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.
4º-ECB3.2.1 - Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional
4º-ECB3.3.1 - Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.
4º-ECB3.3.2 - Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.
4º-ECB3.4.2 - Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.
4º-ECB3.4.3 - Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas

4º-ECB3.5.1 - Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.
4º-ECB5.2.3 - Investiga e reconece vieiros e tendencias de emprego
4º-ECB6.1.1 - Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos.
4º-ECB6.1.3 - Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional.
4º-ECB6.1.5 - Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.

Competencia dixital (CD)

4º-ECB1.1.2 - Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións.
4º-ECB1.2.3 - Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción.
4º-ECB2.1.2 - Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.
4º-ECB2.2.2 - Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.
4º-ECB2.3.1 - Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.
4º-ECB2.4.1 - Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.
4º-ECB2.5.1 - Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles.
4º-ECB3.1.1 - Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.
4º-ECB3.1.2 - Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.
4º-ECB3.1.3 - Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.
4º-ECB3.4.2 - Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.
4º-ECB3.4.3 - Reconece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.
4º-ECB3.4.4 - Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.

4º-ECB4.1.2 - Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado.
4º-ECB4.3.2 - Interpreta gráficos representativos da distribución da renda
4º-ECB5.1.3 - Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.
4º-ECB5.2.2 - Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego.
4º-ECB5.2.3 - Investiga e reconece vieiros e tendencias de emprego
4º-ECB6.1.3 - Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional.
4º-ECB6.1.4 - Reconece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea.

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

4º-ECB1.1.1 - Reconece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias.
4º-ECB1.2.1 - Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía.
4º-ECB2.3.1 - Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.
4º-ECB3.4.1 - Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.
4º-ECB3.4.2 - Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.
4º-ECB3.4.4 - Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.
4º-ECB3.5.1 - Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.
4º-ECB4.1.4 - Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.
4º-ECB4.2.1 - Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.
4º-ECB4.3.1 - Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta.
4º-ECB5.1.1 - Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.

4º-ECB5.1.2 - Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.

4º-ECB5.2.1 - Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.

4º-ECB6.1.2 - Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel.

4º-ECB6.1.4 - Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea.

A **competencia en conciencia e expresións culturais (CCEC)** non aparece directamente relacionada con ningún estándar da materia.

Competencia matemática e competencias en ciencia e tecnoloxía (CMCT)

4º-ECB1.2.3 - Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción.

4º-ECB1.3.1 - Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas.

4º-ECB1.3.2 - Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno.

4º-ECB2.1.1 - Distingue as formas xurídicas das empresas e relaciónaas coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo.

4º-ECB2.2.1 - Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.

4º-ECB2.3.1 - Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.

4º-ECB2.4.1 - Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.

4º-ECB2.5.1 - Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles.

4º-ECB3.1.1 - Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.

4º-ECB3.1.2 - Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.

4º-ECB3.1.3 - Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.

4º-ECB3.4.1 - Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.
4º-ECB3.4.4 - Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.
4º-ECB3.5.1 - Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.
4º-ECB4.1.1 - Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións.
4º-ECB4.1.2 - Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado.
4º-ECB4.1.3 - Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.
4º-ECB4.1.4 - Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.
4º-ECB4.2.1 - Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.
4º-ECB4.3.1 - Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta.
4º-ECB4.3.2 - Interpreta gráficos representativos da distribución da renda
4º-ECB5.1.2 - Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.
4º-ECB5.1.3 - Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego.
4º-ECB5.2.1 - Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.

Competencia do sentido da iniciativa e o espírito emprendedor (CSIEE)

4º-ECB2.1.1 - Distingue as formas xurídicas das empresas e relaciónaas coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo.
4º-ECB2.1.3 - Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.
4º-ECB3.2.1 - Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional

Competencia sociais e cívicas (CSC)

<p>4º-ECB1.1.1 - Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias.</p>
<p>4º-ECB1.2.2 - Diferencia entre economía positiva e economía normativa.</p>
<p>4º-ECB1.3.1 - Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas.</p>
<p>4º-ECB1.3.2 - Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno.</p>
<p>4º-ECB2.1.3 - Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.</p>
<p>4º-ECB2.2.1 - Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.</p>
<p>4º-ECB2.2.2 - Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.</p>
<p>4º-ECB2.5.2 - Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas.</p>
<p>4º-ECB3.3.1 - Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.</p>
<p>4º-ECB3.3.2 - Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.</p>
<p>4º-ECB4.1.1 - Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións.</p>
<p>4º-ECB4.1.3 - Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.</p>
<p>4º-ECB4.1.4 - Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.</p>
<p>4º-ECB4.3.1 - Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta.</p>
<p>4º-ECB5.1.1 - Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.</p>
<p>4º-ECB5.1.2 - Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.</p>
<p>4º-ECB5.2.1 - Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.</p>
<p>4º-ECB5.2.2 - Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego.</p>
<p>4º-ECB6.1.1 - Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos.</p>

4º-ECB6.1.2 - Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel.

4º-ECB6.1.3 - Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional.

4º-ECB6.1.4 - Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea.

4º-ECB6.1.5 - Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.

4. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de: obxectivos e contidos desenvolvidos; temporalización; grao mínimo de consecución para superar a materia; procedementos e instrumentos de avaliación

No Artigo 2 da LOMCE contémplanse os seguintes obxectivos de etapa de ESO e que, xa que logo, comparten todas ás materias desta programación:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes como valores comúns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes da información para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse en máis dunha lingua estranxeira de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural, coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos do coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

Así mesmo, contémpanse un total de dezasete obxectivos de área ou materia en *Xeografía e Historia*, comúns tamén para toda a etapa, que han contribuír á consecución das competencias:

1. Promover o sentimento de pertenza á comunidade galega e ás outras entidades políticas, sociais e culturais en que se integra, participando nelas con plena conciencia dos seus dereitos e deberes, desde posicións solidarias e respectuosas con outras comunidades, estados e culturas.
2. Identificar os procesos e mecanismos básicos que rexen a realidade social e as interrelacións entre os feitos políticos, económicos, sociais e culturais, utilizando este coñecemento para comprender o pasado e as sociedades actuais; asumir que estas son o resultado de longos procesos de cambio e dunha pluralidade de causas, e, o papel que xogan nelas os homes e as mulleres e, así mesmo, analizar os problemas máis relevantes que se deducen dese estudo.
3. Identificar, localizar e analizar, a diferentes escalas, as características do medio físico e as interaccións que os grupos sociais establecen con el na utilización do espazo e dos seus recursos, valorando as consecuencias de tipo económico, social, político e ambiental destas.
4. Comprender que o territorio e a súa ordenación son o resultado da interacción das sociedades, ao longo da historia, sobre o medio en que se desenvolven e organizan.
5. Identificar, localizar e comprender as características básicas da diversidade xeográfica do mundo, das grandes áreas xoeconómicas e os trazos físicos e humanos de Europa, España e Galicia.
6. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos máis relevantes na historia do mundo, de Europa, de España e de Galicia, identificando

as súas causas e consecuencia, para adquirir unha perspectiva global da evolución da humanidade, e para conseguir ser capaces de elaborar unha interpretación dinámica desta que permita comprender a pluralidade de comunidades en que se distribúen os seres humanos e, de xeito particular, a propia.

7. Valorar a diversidade cultural -puntos de vista, formas de vida, códigos morais- manifestando actitudes de respecto e tolerancia por outras culturas e por opinións que non coinciden coas propias, sempre que non sexan atentatorias contra a dignidade humana, sen renunciar por iso a un xuízo crítico sobre elas.
8. Comprender e identificar as novas necesidades sociais que se produciron a partir da revolución industrial e a maneira en que inflúen na organización das paisaxes rurais e urbanas.
9. Coñecer os elementos técnicos básicos das manifestacións artísticas dentro da súa realidade socio - cultural, para aprender así a valorar o patrimonio natural, histórico, cultural e artístico, asumindo a responsabilidade que supón a súa conservación e apreciándoo como recurso para o enriquecemento individual e colectivo.
10. Comprender a singularidade do patrimonio natural, histórico, cultural e lingüístico galego, participando activamente na súa conservación e mellora.
11. Adquirir e empregar o vocabulario específico que ofrecen as ciencias sociais para que a súa incorporación ao vocabulario habitual aumente a precisión no uso da linguaxe e enriqueza a comunicación.
12. Obter, comprender e relacionar información verbal, escrita, gráfica, icónica, estatística e cartográfica procedente de fontes diversas, incluídas as que corresponden ao contorno físico e social, aos medios de comunicación e ás tecnoloxías da información. Aprender a tratala de xeito autónomo e crítico de acordo co fin perseguido, e comunicala aos demais de maneira organizada e intelixible.
13. Valorar a construción colectiva do coñecemento científico, recoñecendo o seu carácter provisional e comparalo co coñecemento social.

14. Realizar tarefas en grupo e participar en debates cunha actitude construtiva, crítica e tolerante, fundamentando adecuadamente as opinións e valorando o diálogo como unha vía necesaria para a solución dos problemas humanos e sociais.
15. Resolver problemas e levar cabo estudos e investigacións escolares aplicando os instrumentos conceptuais, as técnicas e os procedementos básicos da indagación característicos das ciencias sociais.
16. Coñecer o funcionamento das sociedades democráticas, apreciando os seus valores fundamentais e o feito de que os dereitos e liberdades humanas constitúen un logro irrenunciable da humanidade e unha condición necesaria para a paz. Denunciar, en consecuencia, actitudes e situacións discriminatorias e inxustas, amosándose solidario cos pobos, grupos sociais e persoas privados dos seus dereitos ou dos recursos económicos necesarios.
17. Procurar a comprensión da realidade social galega actual como unha realidade dinámica e cambiante que se constrúe continuamente en contacto con outras sociedades e culturas. Asumir a necesidade de ordenación do territorio desde criterios sustentables, respectando o patrimonio natural e construído e recollendo, así mesmo, o panorama futuro que pode ofrecerse tras a análise destes presupostos.

Estes obxectivos, ao seren referidos aos catro cursos da etapa e debido a súa longa redacción, implican unha complexidade que esixen unha análise detallada dos mesmos, da que extraemos as seguintes conclusións:

1. Están formulados en relación a distintos tipos de capacidades:

- Coñecementos: veñen definidos por *coñecer*, *comprender* ou *identificar* (obxectivos 2, 3 ou 5).
- Destrezas: veñen definidos por *obter*, *comprender*, *relacionar*, *resolver* (obxectivos 11 ou 13).
- Actitudes: veñen definidos por *promover sentimento*, *valorar*, *participar* (obxectivos 1, ou 12).

Ademáis un só obxectivo pode incluír varios tipos de capacidades, como indican algunhas formulacións: *identificar, localizar e analizar* (obxectivos 2 e 3), ou *coñecer e valorar* (obxectivos 8 e 16).

2. Maioritariamente son de carácter interdisciplinar, partindo sempre dunha realidade poliédrica que conecta política, sociedade, medio ambiente, cultura, xeografía, etc.

3. Perseguen tanto finalidades para o individuo como tal e para o individuo en canto forma parte dun grupo e traballa en grupo (obxectivo 13).

4. Polas posibilidades pedagóxicas e o grado de madurez intelectual do alumnado priorizamos, sen que isto implique exclusión dos outros, os obxectivos referidos ás capacidades cognitivas de coñecemento e de destrezas.

Así mesmo, na materia *Economía* temos outros obxectivos de área propios:

1. Identificar o ciclo da actividade económica. Distinguir sistemas económicos e formar un xuízo persoal acerca das vantaxes e inconvenientes de cada un deles.

2. Manifestar interese por coñecer e interpretar con sentido crítico e solidario os grandes problemas económicos actuais, en especial as desigualdades económicas e a sobre explotación de recursos naturais e os derivados da globalización da actividade económica.

3. Relacionar feitos económicos significativos co contexto social, político, cultural e natural en que teñen lugar. Transladar esta reflexión ás situacións cotiás.

4. Describir o funcionamento do mercado, así como os seus límites, formulando un xuízo crítico do sistema e do papel regulador do sector público.

5. Coñecer e comprender os trazos característicos da situación e perspectivas da economía española e europea no contexto económico internacional.

6. Formular xuízos persoais acerca de problemas económicos de actualidade. Comunicar as súas opinións argumentando con precisión e rigor, aceptar a discrepancia e os puntos de vista distintos como vía de enriquecemento persoal.

7. Interpretar as mensaxes, datos e informacións que aparecen nos medios de comunicación e/ou internet sobre problemas económicos actuais, e contrastar as medidas correctoras de política económica que se propoñen.

8. Analizar e valorar criticamente as repercusións do crecemento económico sobre o medio ambiente e a calidade de vida das persoas.

9. Abordar de forma autónoma e razoada problemas económicos da contorna utilizando os procedementos de indagación das ciencias sociais e diversas fontes e medios de información, entre elas as tecnoloxías da información e comunicación.

10. Coñecer e comprender o uso e significado das principais magnitudes macroeconómicas como indicadores da situación económica dun país.

A seguir indícase a concreción curricular da materia. Pártese da concreción de cada estándar de aprendizaxe avaliable, indícase o grao mínimo de consecución para superar a materia, a súa temporalización e os procedementos e instrumentos de avaliación que se empregarán e as competencias clave coas que se relaciona:

1º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.1.	1º-XHB1.1.1.- Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Traballo de aplicación e síntese.	CAA CMCCT CD
B 1.1.	1º-XHB1.1.2.- Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CAA CMCCT CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.2.	1º-XHB1.2.1. - Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CAA CMCCT CD
B 1.3.	1º-XHB1.3.1.- Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CAA CMCCT CD
B 1.4.	1º-XHB1.4.1. - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CAA CMCCT CD
B 1.4.-	1º-XHB1.4.2. - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CAA CMCCT CD
B 1.5.	1º-XHB1.5.1. - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	50%	2-	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.6.	1º-XHB1.6.1. - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	50%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD CCL
B 1.6.	1º-XHB1.6.2. - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba de interpretación de datos.	CAA CMCCT CD CCL
B 1.7.	1º-XHB1.7.1. - Explica as características xerais do relevo europeo.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: resumo.	CAA CMCCT CD CCL CAA
B 1.8.	1º-XHB1.8.1. - Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.	50%	2	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD
B 1.9.	1º-XHB1.9.1. - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	60%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD CCL
B 1.9.	1º-XHB1.9.2. - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	50%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.10.	1º-XHB1.10.1. - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	50%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CAA CMCCT CD
B 1.11.	1º-XHB1.11.1. - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Proxecto individual.	CAA CMCCT CD CCL
B 3.1.	1º-XHB3.1.1. - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC CCEC
B 3.2.	1º-XHB3.2.1. - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Cuestionarios. INSTRUMENTOS: Cuestionario aberto.	CSC CAA
B 3.2.	1º-XHB3.2.2. - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC CAA
B 3.2.	1º-XHB3.2.3. - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC CAA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.3.	1º-XHB3.3.1. - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CMCCT
B 3.4.	1º-XHB3.4.1. - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Diario de clase. resumen.	CSC CMCCT
B 3.5.	1º-XHB3.5.1. - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	40%	2	PROCEDEMENTOS:- Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Lista de control/cotexo.	CSC CCL
B 3.6.	1º-XHB3.6.1. - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Exposición dun tema.	CSC CMCCT
B 3.7.	1º-XHB3.7.1. - Distingue etapas dentro da historia antiga.	50%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC CMCCT
B 3.8.	1º-XHB3.8.1. - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC CMCCT CAA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.9.	1º-XHB3.9.1. - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	50%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: resumo.	CSC CCL CAA
B 3.9.	1º-XHB3.9.2. - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	50%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC CAA
B 3.10.	1º-XHB3.10.1. - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC CCEC
B 3.11.	1º-XHB3.11.1. - Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	40%	2 e 3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Traballo de aplicación e síntese.	CSC CAA CCL
B 3.12.	1º-XHB3.12.1. - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	40%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CAA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.13.	1º-XHB3.13.1. - Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CMCCT CAA
B 3.13.	1º-XHB3.13.2. - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: resumo.	CSC CCL
B 3.14.	1º-XHB3.14.1. - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Producións orais.	CSC CCEC CCL
B 3.14.	1º-XHB3.14.2. - Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CCEC CAA
B 3.15.	1º-XHB3.15.1. - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica	40%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Traballo de aplicación e síntese.	CSC CCEC CAA
B 3.16.	1º-XHB3.16.1. - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Traballo de aplicación e síntese.	CSC CAA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.16.	1º-XHB3.16.2. - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: resumo.	CSC CCL CAA
B 3.17.	1º-XHB3.17.1. - Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CAA
B 3.18.	1º-XHB3.18.1. - Elabora un mapa do imperio de Alexandre.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de traballo.	CSC CAA
B 3.18.	1º-XHB3.18.2. - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CAA
B 3.19.	1º-XHB3.19.1. - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Exposición dun tema.	CSC CCEC CCL
B 3.19.	1º-XHB3.19.2. - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea	30%	3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Rúbrica.	CSC CCEC CMCCT CAA CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.20.	1º-XHB3.20.1. - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Cardeno de traballo.	CSC CAA
B 3.20.	1º-XHB3.20.2. - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Resolución de exercicios e problemas.	CSC CAA
B 3.21.	1º-XHB3.21.1. - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Exposición dun tema.	CSC CCEC CAA
B 3.22.	1º-XHB3.22.1. - Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC CAA
B 3.22.	1º-XHB3.22.2. - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC CCEC CAA
B 3.22.	1º-XHB3.22.3. - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Traballo de aplicación e síntese.	CSC CCEC

2º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.1.	XHB1.1.1-Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD
B 1.2.	XHB1.2.1-Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CMCT, CD, CCL
B 1.3.	XHB1.3.1-Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	50%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD
B 1.3.	XHB1.3.2-Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD, CCL
B 1.4.	XHB1.4.1-Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD
B 1.4.	XHB1.4.2-Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD, CCL
B 1.5.	XHB1.5.1-Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.5	XHB1.5.2-Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	30%	2	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CAA, CMCT, CD
B 1.5	XHB1.5.3-Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	40%	2	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD
B 1.6.	XHB1.6.1-Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	40%	2	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CD
B 1.7.	XHB1.7.1-Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	40%	2	PROCEDIMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CMCT, CD, CCL
B 2.1.	XHB2.1.1-Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	50%	3	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CSC, CD
B 2.1	XHB2.1.2-Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	50%	3	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CAA, CMCT, CSC, CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.2.	XHB2.2.1-Explica as características da poboación europea.	30%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CAA, CCL, CSC, CD
B 2.2.	XHB2.2.2- Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	30%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.3.	XHB2.3.1-Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	40%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.3.	XHB2.3.2-Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	30%	3	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CMCT, CASC, CD, CCL
B 2.4.	XHB2.4.1-Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	40%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.5.	XHB2.5.1-Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	40%	3	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.5.-	XHB2.5.2-Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	40%	3	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.6.-	XHB2.6.1-Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	30%	3	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.6.-	XHB2.6.2- Distingue os tipos de cidades do noso continente.	30%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.7.-	XHB2.7.1- Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	30%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.8.-	XHB2.8.1-Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	50%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.8.-	XHB2.8.2-Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	40%	2 e 3	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CMCT, CCL, CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.9.-	XHB2.9.1-Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	40%	2 e 3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 2.10.-	XHB2.10.1- Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	40%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CMCT, CSC, CD, CCL
B 3.1.	XHB3.1.1- Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	30%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CCEC
B 3.2.	XHB3.2.1-Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	30%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA
B 3.2.	XHB3.2.2- Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	40%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA
B 3.3.	XHB3.3.1-Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	30%	1	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CSC, CMCT

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.3.	XHB3.3.2-Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	1	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CSC, CMCT
B 3.4.	XHB3.4.1-Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	40%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CMCT-
B 3.5.	XHB3.5.1-Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	40%	1 e 2	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CCL
B 3.6.	XHB3.6.1-Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado	30%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA
B 3.7.	XHB3.7.1-Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CSC, CAA
B 3.8.	XHB3.8.1- Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	50%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC
B 3.9.	XHB3.9.1- Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	30%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CCEC

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.9.	XHB3.9.2-Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	30%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CCEC, CMCT, CCL
B 3.10.	XHB3.10.1- Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CSC, CAA
B 3.10.	XHB3.10.2-Explica a importancia do Camiño de Santiago.	50%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CSC, CCEC, CCL
B 3.11.	XHB3.11.1- Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	40%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC
B 3.12.	XHB3.12.1- Describe características da arte románica, gótica e islámica.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CCEC, CCL

3º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.1.	XHB1.1.1-Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	30%	2 e 3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CMCT, CCL, CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 1.1.	XHB1.1.2-Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	30%	2 e 3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CAA, CMCT, CD
B 1.1.	XHB1.1.3-Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos.	40%	1, 2 e 3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CAA, CMCT, CCL, CD
B 2.1.	XHB2.1.1- Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	50%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CCL, CMCT, CD, CAA, CSC
B 2.2.	XHB2.2.1- Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CCL, CMCT, CD, CAA, CSC
B 2.3.	XHB2.3.1- Diferencia os sectores económicos europeos.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CCL, CMCT, CAA, CSC
B 2.4.	XHB2.4.1- Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CCL, CSIEE, CAA, CSC
B 2.5.	XHB2.5.1-Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	50%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CCL, CMCT, CD, CAA, CSC

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.6.	XHB2.6.1-Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CAA, CD, CMCT
B 2.6.	XHB2.6.2-Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CAA, CSIEE, CD, CMCT
B 2.6.	XHB2.6.3-Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	50%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CD, CAA, CSIEE, CMCT
B 2.6.	XHB2.6.4- Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	50%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CCL, CAA, CSIEE, CMCT
B 2.7.	XHB2.7.1-Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	40%	3	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CCL, CMCT, CD, CAA, CSC, CSIEE
B 2.8.	XHB2.8.1-Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CCL, CAA, CSIEE

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.9.	XHB2.9.1-Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.-	50%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CD, CAA, CSC, CSIEE
B 2.10.	XHB2.10.1-Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CD, CCL, CMCT, CSIEE
B 2.10.	XHB2.10.2-Describe as características do comercio internacional na actualidade.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Exposición dun tema	CAA, CCL, CSC, CSIEE
B 2.10.	XHB2.10.3-Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CCL, CSC, CSIEE
B 2.11.	XHB2.11.1-Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	30%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CAA, CCL, CCEC, CSIEE, CD
B 2.11.	XHB2.11.2-Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	30%	3	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CAA, CCL, CCEC, CSIEE, CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 2.12.	XHB2.12.1- Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	30%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba de interpretación de datos	CAA, CCL, CSC, CSIEE, CD
B 2.12.	XHB2.12.2-Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	40%	2	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CCL, CSIEE, CD
B 2.12.	XHB2.12.3- Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.	40%	2	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CAA, CMCT, CSIEE, CD, CCL
B 2.13.	XHB2.13.1-Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	50%	3	PROCEDEMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CAA, CSC, CSIEE, CCL
B 2.13.	XHB2.13.2-Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relacións con factores económicos.	50%	3	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Mapas políticos e físicos e temáticos	CCL, CAA, CSC, CSIEE

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.1.	XHB3.1.1- Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	30%	1	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CAA, CCEC
B 3.2.	XHB3.2.1-Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	40%	1	PROCEDIMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CAA
B 3.2.	XHB3.2.2- Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	40%	1	PROCEDIMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA
B 3.3.	XHB3.3.1-Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	1	PROCEDIMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CSC, CMCT
B 3.3.	XHB3.3.2-Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	60%	1	PROCEDIMENTO: Observación sistemática INSTRUMENTO: Rúbrica	CSC, CMCT
B 3.4.	XHB3.4.1-Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	40%	1	PROCEDIMENTO: Análise das producións dos alumnos/as INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CMCT

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.5.	XHB3.5.1-Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	40%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CCL
B 3.6.	XHB3.6.1- Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	50%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA
B 3.7.	XHB3.7.1- Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CCEC, CAA, CCL
B 3.8.	XHB3.8.1-Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CCEC, CMCT, CCL
B 3.9.	XHB3.9.1-Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CCEC, CAA, CCL
B 3.10.	XHB3.10.1- Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	50%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CAA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B 3.11.	XHB3.11.1- Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CAA
B 3.12.	XHB3.12.1-Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	50%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CMCT, CAA, CLL
B 3.12.	XHB3.12.2-Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	40%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC
B 3.12.	XHB3.12.3-Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	50%	1	PROCEDEMENTO: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTO: Portfolio	CSC, CAA, CCL
B 3.13.	XHB3.13.1-Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	50%	1	PROCEDEMENTO: Probas específicas INSTRUMENTO: Proba obxectiva	CSC, CAA

4º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B1.1	4º-XHB1.1.1 - Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	20%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B1.1	4º-XHB1.1.2 - Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	50%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC, CAA, CCL
XH-B1.2	4º-XHB1.2.1 - Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.	40%-	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva (60%). Diario de clase (15%).	CSC, CCEC , CCL
XH-B1.3	4º-XHB1.3.1 - Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	20%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC, CMC T, CAA
XH-B1.3	4º-XHB1.3.2 - Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC, CMC T
XH-B2.1	4º-XHB2.1.1 - Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B2.1	4º-XHB2.1.2 - Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B2.2	4º-XHB2.2.1 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B2.2	4º-XHB2.2.2 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B2.2	4º-XHB2.2.3 - Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	20%	1	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B3.1	4º-XHB3.1.1 - Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra	40%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B3.2	4º-XHB3.2.1 - Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B3.2	4º-XHB3.2.2 - Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	20%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC, CAA, CCL
XH-B3.3	4º-XHB3.3.1 - Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Investigación.	CSC, CSIE E, CCL
XH-B3.4	4º-XHB3.4.1 - Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC
XH-B3.5	4º-XHB3.5.1 - Elaborar un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	30%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CMC T
XH-B4.1	4º-XHB4.1.1 - Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B4.1	4º-XHB4.1.2 - Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B4.2	4º-XHB4.2.1 - Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CSC, CAA
XH-B4.3	4º-XHB4.3.1 - Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	20%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA
XH-B4.3	4º-XHB4.3.2 - Analiza o novo mapa político de Europa.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA
XH-B4.3	4º-XHB4.3.3 - Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B4.4	4º-XHB4.4.1 - Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos/as. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B4.5	4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	40%	1	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL, CCEC
XH-B4.5	4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	20%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC, CAA, CCL, CCEC
XH-B5.1	4º-XHB5.1.2 - Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CAA
XH-B5.1	4º-XHB5.1.3 - Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B5.2	4º-XHB5.2.1 - Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva .	CSC, CCL
XH-B5.3	4º-XHB5.3.1 - Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC, CCL
XH-B5.3	4º-XHB5.3.2 - Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B6.1	4º-XHB6.1.1 - Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA
XH-B6.2	4º-XHB6.2.1 - Sitúa nun mapa as fases do conflito.	20%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Investigacións.	CSC, CAA
XH-B6.2	4º-XHB6.2.2 - Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	20%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B6.2	4º-XHB6.2.3 - Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B6.3	4º-XHB6.3.1 - Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC
XH-B6.4	4º-XHB6.4.1 - Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B6.4	4º-XHB6.4.2 - Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B6.5	4º-XHB6.5.1 - Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CCL
XH-B6.5	4º-XHB6.5.2 - Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA
XH-B7.1	4º-XHB7.1.1 - Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	30%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B7.1	4º-XHB7.1.2 - Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC
XH-B7.2	4º-XHB7.2.1 - Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	40%	2	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B7.3	4º-XHB7.3.1 - Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	50%	3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CSC
XH-B7.3	4º-XHB7.3.2 - Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica	30%	3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B8.1	4º-XHB8.1.1 - Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	20%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CAA
XH-B8.1	4º-XHB8.1.2 - Comprende os proles e contras do estado do benestar.	30%	1,2,3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC
XH-B8.2	4º-XHB8.2.1 - Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Probas específicas. INSTRUMENTOS: Proba obxectiva.	CSC, CAA, CCL
XH-B8.3	4º-XHB8.3.1 - Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	40%	3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CAA, CCL
XH-B8.3	4º-XHB8.3.2 - Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc	30%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.	CSC, CCL

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B8.3	4º-XHB8.3.3 - Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	30%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Investigacións.</p>	CSC, CAA, CCL
XH-B8.4	4º-XHB8.4.1 - Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	50%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática.</p> <p>INSTRUMENTOS: Investigacións. Diario de clase.</p>	CSC, CAA, CCL
XH-B9.1	4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	40%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Investigacións. Diario de clase.</p>	CSC, CD, CCL, CAA, CSIE E
XH-B9.1	4º-XHB9.1.2 - Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	40%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Investigacións. Diario de clase.</p>	CSC, CAA
XH-B9.2	4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	40%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase.</p>	CSC, CAA, CCL, CD

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B9.3	4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	50%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Caderno de clase.</p>	CSC, CD, CAA, CCL, CMC T, CSIE E
XH-B10.1	4º-XHB10.1.1 - Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico.	60%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Caderno de clase.</p>	CSC, CMC T, CAA, CCL
XH-B10.1	4º-XHB10.1.2 - Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	40%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase.</p>	CSC, CAA
XH-B10.1	4º-XHB10.1.3 - Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	30%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos.</p> <p>INSTRUMENTOS: Caderno de clase.</p>	CSC, CMC T, CAA
XH-B10.2	4º-XHB10.2.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	50%	1,2,3	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específica</p> <p>INSTRUMENTOS: Caderno de clase. Proba obxectiva.</p>	CSC, CMC T

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
XH-B10.2	4º-XHB10.2.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	50%	1,2,3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. INSTRUMENTOS: Caderno de clase.	CSC, CMC T
XH-B10.3	4º-XHB10.3.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	50%	1,2,3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. INSTRUMENTOS: Diario de clase.	CSC, CMC T
XH-B10.4	4º-XHB10.4.1 - Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	50%	1,2,3	PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CSC, CCL

4º ESO ECONOMÍA

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B1.1	4º-ECB1.1.1 Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias.	50%	1	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CCL CSC

C.AV.	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CRITERIO DE CUALIFICACIÓN MÍNIMA	TRIMESTRE	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN / PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN	C.C.
B1.1	4º-ECB1.1.2 Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións.	50%	1	<p>PROCEDIMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD
B1.2	4º-ECB1.2.1 Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía.	50%	1,2,3	<p>PROCEDIMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL
B1.2	4º-ECB1.2.2 Diferencia entre economía positiva e economía normativa.	50%	1	<p>PROCEDIMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CSC
B1.2	4º-ECB1.2.3 Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción.	50%	1	<p>PROCEDIMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CD CMCT
B1.3	4º-ECB1.3.1 Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas.	50%	1	<p>PROCEDIMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CMCT CSC

B1.3	4º-ECB1.3.2 Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno.	50%	1	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CMCT CSC
B2.1	4º-ECB2.1.1 Distingue as formas xurídicas das empresas e relacións coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo.	50%	1	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CMCT CSIEE
B2.1	4º-ECB2.1.2 Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas.	50%	1	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD
B2.1	4º-ECB2.1.3 Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan.	50%	1	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CSIEE CSC

B2.2	4º-ECB2.2.1 Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	<p>CMCT</p> <p>CSC</p>
B2.2	4º-ECB2.2.2 Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades.	50%	1	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	<p>CD</p> <p>CSC</p>
B2.3	4º-ECB2.3.1 Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	<p>CD</p> <p>CCL</p> <p>CMCT</p>
B2.4	4º-ECB2.4.1 Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	<p>CD</p> <p>CMCT</p>
B2.5	4º-ECB2.5.1 Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	<p>CD</p> <p>CMCT</p>

B2.5	4º-ECB2.5.2 Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CSC
B3.1	4º-ECB3.1.1 Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD CMCT
B3.1	4º-ECB3.1.2 Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD CMCT
B3.1	4º-ECB3.1.3 Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD CMCT
B3.2	4º-ECB3.2.1 Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CSIEE

B3.3	4º-ECB3.3.1 Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CSC
B3.3	4º-ECB3.3.2 Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CSC
B3.4	4º-ECB3.4.1 Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CMCT
B3.4	4º-ECB3.4.2 Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD CCL
B3.4	4º-ECB3.4.3 Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD

B3.4	4º-ECB3.4.4 Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CD CCL CMCT
B3.5	4º-ECB3.5.1 Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CCL CMCT
B4.1	4º-ECB4.1.1 Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CMCT CSC
B4.1	4º-ECB4.1.2 Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CD CMCT
B4.1	4º-ECB4.1.3 Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CMCT CSC

B4.1	4º-ECB4.1.4 Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CSC
B4.2	4º-ECB4.2.1 Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CMCT
B4.3	4º-ECB4.3.1 Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CMCT CSC
B4.3	4º-ECB4.3.2 Interpreta gráficos representativos da distribución da renda	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD CMCT
B5.1	4º-ECB5.1.1 Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CSC

B5.1	4º-ECB5.1.2 Explica o funcionamento dos tipos de xuro e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CMCT CSC
B5.1	4º-ECB5.1.3 Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CD CMCT
B5.2	4º-ECB5.2.1 Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CCL CMCT CSC
B5.2	4º-ECB5.2.2 Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego.	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CD CSC
B5.2	4º-ECB5.2.3 Investiga e reconece vieiros e tendencias de emprego	50%	2	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CD
B6.1	4º-ECB6.1.1 Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos.	50%	3	<p>PROCEDEMENTOS: Observación sistemática. Probas específicas.</p> <p>INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.</p>	CAA CSC

B6.1	4º-ECB6.1.2 Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CCL CSC
B6.1	4º-ECB6.1.3 Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CAA CD CSC
B6.1	4º-ECB6.1.4 Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CD CCL CSC
B6.1	4º-ECB6.1.5 Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable.	50%	3	PROCEDEMENTOS: Análise das producións dos alumnos. Probas específicas. INSTRUMENTOS: Diario de clase. Proba obxectiva.	CAA CSC

Polo que respecta á temporalización, de acordo coa *Orde do 19 de maio de 2021*, que establece o calendario escolar, o curso comprenderá 171 días lectivos, entre o 15/09/2021 e o 22/06/2022. Porén, a temporalización estruturouse a partir das avaliacións previstas: 1ª avaliación ata o 03/12/2021 (55 días lectivos e sesión de avaliación o 09/12/2021); 2ª avaliación ata o 11/03/2022, (52 días lectivos e sesión de avaliación o 14/03/2022); e 3ª avaliación ata o 03/06/2022 (52 días lectivos e sesión de avaliación o 06/06/2022). Tendo en conta que a todas as materias correspóndenlles 3 horas lectivas semanais, e que se disporá aproximadamente dunhas 93 sesións (33 na 1ª avaliación; 30 na 2ª e na 3ª avaliación), a distribución de unidades didácticas será a seguinte:

1º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

UD	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN
1. A Terra e a súa representación	5 sesións	1ª Avaliación (33 sesións)
2 O relevo terrestre	7 sesións	
3 Océanos e augas continentais	7 sesións	
4 O tempo e o clima	7 sesións	
5 As paisaxes da Terra	7 sesións	
6 As interaccións humanas co medio natural	6 sesións	2ª Avaliación (30 sesións)
7 Atlas dos continentes, España e Galicia	6 sesións	
8 O proceso de hominización e a Prehistoria	12 sesións	
9 As primeiras civilizacións: Mesopotamia	6 sesións	
10 O antigo Exipto	6 sesións	3ª Avaliación (30 sesións)
11. A civilización grega	9 sesións	
12. A civilización romana	9 sesións	
13. Hispania Antiga: pobos prerromanos e colonizacións	6 sesións	

2º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

UD	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN
1. Invasións bárbaras e ruptura da unidade mediterránea	9 sesións	1ª Avaliación (33 sesións)
2. A Europa Feudal	9 sesións	
3. A Baixa Idade Media: esplendor e crise	9 sesións	
4. Al Andalus e os Reinos cristiáns peninsulares	6 sesións	
5. A arte medieval	10 sesións	2ª Avaliación (30 sesións)
6. As unidades do relevo de España e Galicia	10 sesións	
7. Os dominios bioclimáticos de España e Galicia	10 sesións	
8. A poboación mundial	12 sesións	3ª Avaliación (30 sesións)
9. As Migracións	9 sesións	
10. O Fenómeno da urbanización	9 sesións	

3º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

UD	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN
1. A era dos descubrimentos	6 sesións	1ª Avaliación (33 sesións)
2. Humanismo, Reforma e Renacemento	9 sesións	
3. A Monarquía dos Habsburgo españois	9 sesións	
4. A Crise do século XVII A Arte Barroca	9 sesións	
5. A economía mundial	12 sesións	2ª Avaliación (30 sesións)
6. As actividades do sector primario	6 sesións	
7. As actividades do sector secundario	6 sesións	
8. As actividades do sector terciario	6 sesións	3ª Avaliación (30 sesións)
9. Estrutura económica de Europa	6 sesións	
10. Estrutura económica de España e Galicia	9 sesións	
11. O impacto ambiental da actividade económica	9 sesións	
12. Desequilibrios e desigualdades socioeconómicas	sesións	

4º ESO XEOGRAFÍA E HISTORIA

UD	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN
1. A crise do Antigo Réxime	6 sesións	1ª Avaliación (33 sesións)
2. Revolucións burguesas e nacionalismos (1776–1871)	9 sesións	
3. A Revolución Industrial	9 sesións	
4. A construción do Estado liberal en España	6 sesións	
5. Economía e sociedade na España decimonónica	3 sesións	
6. Colonialismo e Imperialismo	5 sesións	2ª Avaliación (30 sesións)
7. A Gran Guerra: A Primeira Guerra Mundial	4 sesións	
8. A Revolución Rusa e o período de entreguerras	6 sesións	
9. A Segunda Guerra Mundial	6 sesións	
10. España 1898–1939: do Desastre á Guerra Civil	9 sesións	
11. Dereitos Humanos, Guerra Fría e Descolonización	9 sesións	3ª Avaliación (30 sesións)
12. O mundo actual: desafíos globais e tensións rexionais	9 sesións	
13. A España Franquista (1936–1976)	6 sesións	
14. A democracia española integrada en Europa	6 sesións	

4º ESO ECONOMÍA

UD	TEMPORALIZACIÓN	AVALIACIÓN
1. Que é a Economía? Conceptos fundamentais	9 sesións	1ª Avaliación (33 sesións)
2. A produción de bens e servizos	6 sesións	
3. Axentes económicos e mercados	6 sesións	
4. Axentes económicos: as familias	6 sesións	
5. Axentes económicos: as empresas	6 sesións	
6. O crecemento económico	7 sesións	2ª Avaliación (30 sesións)
7. A distribución da renda	7 sesións	
8. O diñeiro e os medios de pago	9 sesións	
9. A inflación e os tipos de xuro	7 sesións	
10. O aforro e o endebedamento	10 sesións	3ª Avaliación (30 sesións)
11. O comercio exterior	10 sesións	
12. Economía e medio ambiente	10 sesións	

5. Concrecións metodolóxicas das materias

Traballar de maneira competencial na aula representa un esforzo metodolóxico notable; o docente pasa a ser un xestor do coñecemento do alumnado e o alumno adquire un maior grao de protagonismo no proceso de aprendizaxe. Participamos dun enfoque baseado no paradigma construtivista: quen aprende faino construíndo sobre o que xa domina. Para iso, cada novo elemento de aprendizaxe debe vincularse, tanto polo seu grao de dificultade como pola súa oportunidade, co nivel de coñecementos do que aprende. Débense procurar niveis de partida sinxelos, alcanzables para a práctica totalidade do alumnado, cunha secuencia de dificultade que permite encamiñar aos alumnos máis

destacados en actividades que lles supoñan verdadeiros retos. É importante a vinculación a contextos reais das tarefas propostas, así como xerar posibilidades de aplicación dos contidos adquiridos. As tarefas competenciais facilitan este aspecto, que se podería complementar con proxectos de aplicación dos contidos. Cada estudante parte dunhas potencialidades que definen as súas intelixencias predominantes; enriquecer as tarefas con actividades que se desenvolvan desde a teoría das intelixencias múltiples facilitará que todos os estudantes poidan chegar a comprender os contidos que pretendemos que logren adquirir.

Tanto na materia *Xeografía e Historia*, como en *Economía*, as estratexias de ensino e aprendizaxe que se poñerán en práctica serán de tres tipos:

- Estratexias expositivas, fundamentais como soporte da aprendizaxe dos feitos concretos. Calquera investigación necesita uns puntos de referencia e unhas estruturas para ser viable e efectiva.
- Estratexias de indagación, que enfrontan aos alumnos con situacións problemáticas nas que deben poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes. Estas estratexias, ben formuladas, converten ós alumnos en protagonistas da súa propia aprendizaxe e amplían a súa autonomía. Ao alumnado proporánselle traballos sobre temas que estimulen a súa curiosidade e a reflexión. Este tipo de traballo debe axudar a conseguir tamén que os alumnos saiban expresarse oral, escrita e graficamente empregando o léxico específico propio das disciplinas que integran a materia.
- Estratexia de análise causal dos feitos sociais, económicos, históricos e xeográficos: relacións causa-efecto, multicausalidade...

No grupo de 4º de ESO a materia *Xeografía e Historia* constituirá unha sección bilingüe, é dicir, cursarase de xeito bilingüe na lingua cooficial que corresponde segundo a normativa vixente (o Artigo 7.3. do *Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia*, establece que debe ser impartida en galego), e nunha lingua estranxeira falada na Unión Europea, neste caso inglés, –lingua cooficial das institucións da UE e de dous dos seus 27 Estados membro (República de Irlanda e República de Malta), e de uso nun terceiro, Chipre–, conforme establece o Artigo 2 da *Orde do 12 de maio de 2011 pola que se regulan as seccións bilingües en*

centros sostidos con fondos públicos de ensino non universitario, que obriga a que a incorporación da lingua estranxeira na sección bilingüe acade un mínimo dun 50%.

Con esta medida preténdese facilitar a adquisición dunhas competencias lingüísticas específicas en lingua inglesa, mantendo os obxectivos e contidos sinalados para o curso, aos que se engaden os seguintes:

- Manexar o léxico básico específico en inglés das disciplinas integradas na materia.
- Desenvolver as capacidades de produción oral e escrita na lingua estranxeira.
- Fomentar as habilidades de comprensión oral e escrita da lingua estranxeira, especialmente a interpretación de textos e materiais audiovisuais.

De conformidade co establecido no artigo 8.2. da *Orde do 12 de maio de 2011 pola que se regulan os centros plurilingües na Comunidade Autónoma de Galicia e se establece o procedemento de incorporación de novos centros á Rede de Centros Plurilingües de Galicia* e no artigo 5.6. da *Orde do 12 de maio de 2011 pola que se regulan as seccións bilingües en centros sostidos con fondos públicos de ensino non universitario*, o profesor que imparte a materia neste curso de 4º da ESO participará nunha sesión semanal de seguimento e coordinación convocada pola persoa coordinadora do programa plurilingüe do centro, xunto co profesorado de linguas estranxeiras que participe no programa.

Ademais, tamén no marco da materia *Xeografía e Historia* de 4º de ESO, o centro vai participar, baixo a coordinación do docente responsable na materia, na modalidade *EDUexcelencia* dos *Contratos-Programa Innova*, coa intención de promover a excelencia educativa a través do afondamento nun ámbito de coñecemento. En concreto, vaise aproveitar a circunstancia de desenvolver esta materia en sección bilingüe para afondar no coñecemento dos retos globais que afronta a sociedade internacional, a través dun proxecto titulado *Desafíos da Sociedade Internacional*, mediante a elaboración na lingua estranxeira de traballos de investigación de carácter obrigatorio relacionados coas celebración e conmemoracións do calendario das organización internacionais e cos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS-SDG) das Nacións Unidas, pretendendo que a través destas actividades o alumnado teña a oportunidade de aplicar as destrezas de produción nesa lingua, así como de deseñar e redactar distintos tipos de documentos empregados habitualmente para a comunicación, difusión e divulgación científica, así

como acceder directamente as fontes oficiais da pluralidade de organización, axencias e organismos internacionais, principalmente das pertencentes á constelación de Nacións Unidas e máis directamente involucradas cos ODS-SDG e a denominada *Axenda 2030*.

6. Materiais e recursos didácticos

O Departamento de Xeografía e Historia do CPI Plurilingüe Cernadas de Castro conta con diversos recursos didácticos (bibliográficos, cartográficos, audiovisuais) en moi variados soportes.

Todas as aulas contan cun equipamento informático conectado á Internet, o cal facilita o emprego das TIC como recurso esencial. As TIC resultan especialmente motivadoras e Internet é unha fonte de información e recurso didáctico con moito potencial nestas áreas. Cada grupo terá o seu correspondente curso da materia na Aula Virtual do centro, no cal todos os alumnos estarán dados de alta como usuarios co perfil de alumnado.

Os nosos antecesores na dirección do Departamento no período regulamentariamente establecido para escoller libro de texto obrigatorio das materias optaron por non facelo, de maneira que non é viable dirixir unha recomendación ao Fondo solidario de libros de texto e ás axudas para a adquisición de libros de texto e material escolar, circunstancia que se tentará corrixir no sucesivo, en canto sexa posible. Polo tanto, elaboraránse e empregaranse materiais acaídos a cada un dos niveis.

Entre os recursos humanos cos que contaremos, á parte dos membros do claustro de profesores que teñen asignados grupos nas materias do Departamento, cómpre salientar a adxudicación dunha praza de auxiliar de conversa, que exercerá unha persoa natural dun país de fala inglesa, que acompañará ao profesor co grupo de 4º durante unha sesión quincenal, durante o período no que permaneza prestando servizo no centro, cuxa participación se rexirá pola *Orde do 12 de maio de 2011 pola que se regula a actividade das persoas auxiliares de conversa que realizan o seu labor en centros educativos públicos dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria* e terá como funcións, entre outras, posibilitar a práctica da conversa oral na lingua estranxeira obxecto de estudo do alumnado, achegar o alumnado e o profesorado á cultura do país onde se fala a lingua estranxeira, mediante a presentación de temas de actualidade e actividades lúdicas, proporcionar un modelo de corrección fonética e gramatical na lingua

estranxeira correspondente e colaborar co profesorado na elaboración de materias didácticos na lingua estranxeira correspondente.

7. Criterios de cualificación e promoción do alumnado

Como xa se indicou, o curso estruturarase en 3 períodos de avaliación. As respectivas sesións das xuntas de avaliación celebraranse, respectivamente, os días 17 de decembro de 2020, 24 de marzo de 2021 e 23 de xuño de 2021.

A cualificación de cada avaliación será o resultado da suma das cualificacións obtidas polo alumnado nos instrumentos de avaliación detallados para cada estándar, de acordo coa ponderación proposta para cada un deles:

- A. Probas escritas ou actividades obxectivas de avaliación. Constituirán o 70% da cualificación. Celebrarase un mínimo dunha destas probas en cada avaliación, aínda que se pretende propoñer máis para facilitar a súa preparación por parte do alumnado. O seu resultado cualificarase entre 0 e 10 puntos. No caso de celebrar máis dunha proba, considerarase para a cualificación a media aritmética das puntuacións obtidas no conxunto delas. Os criterios de corrección destas probas atenderán aos aspectos relacionados cos contidos das respostas (nun 90%) e ás súas cualidades formais (no 10% restante), é dicir, a orde e claridade na exposición, a capacidade de análise, a precisión léxica así como a ortografía e pulcritude na presentación, evitando, en todo caso, penalizar pola súa caligrafía ao alumnado ao que se lle detectaran dificultades en relación coa motricidade fina.
- B. Participación nas aulas e traballos e tarefas propostos polo docente. Valorarase na proporción do 30% da cualificación da avaliación. Consideraranse as actividades e tarefas en relación ao seu contido correcto ou incorrecto e aos aspectos formais, asignándolles igualmente puntuacións entre 0 e 10 puntos que ficarán reflectidos nas anotacións do profesor. En xeral, a proporción debullada polo miúdo que poderá corresponder a cada un destes instrumentos será a que se indica a seguir (sen que en ningún caso a súa suma poida exceder da proporción do 30% sinalada):
 - Pola redacción ou deseño de traballos individuais de investigación obrigatorios: ata 1 punto (10% da cualificación total).

- Pola exposición oral en público dos contidos e conclusións de traballos obrigatorios: ata 0.5 puntos (5% da cualificación total).
- Pola contribución ao desenvolvemento das actividades na aula mediante a formulación en público de consultas ou a resposta a preguntas formuladas polo profesor: ata 1 punto (10% da cualificación total).
- Pola elaboración/redacción/deseño de traballos individuais ou colectivos de carácter voluntario: ata 1 punto (10% da cualificación total).
- Pola exposición oral en público dos contidos e conclusións de traballos de investigación individuais ou colectivos: ata 0.5 puntos (5% da cualificación total).
- Pola resolución de actividades e exercicios executados na aula: ata 1 punto (10% da cualificación total).

En todo caso, para superar a avaliación o alumnado deberá ter acadados os mínimos esixidos referidos a cada estándar.

A cualificación da avaliación ordinaria de xuño será o resultado do cálculo da media aritmética das tres avaliacións anteriores, agás para o alumnado que recibira nalgunha avaliación unha cualificación inferior a 4 (≤ 3). Quen non acade unha cualificación mínima de 5 (≥ 5) ou manteña nalgunha avaliación unha cualificación inferior a 4 (≤ 3) logo de realizar un exame de recuperación, estará obrigado a presentarse á proba da avaliación extraordinaria, que empregará como instrumento un único exame, en relación aos contidos impartidos durante o curso, que terá lugar na aula, data e hora que sinale a Xefatura de Estudos, entre os días 20 e 22/06/2022. Puntuarase entre 0 e 10 puntos, conforme aos criterios habituais.

A comisión de calquera método fraudulento na elaboración dun exercicio que se empregue como instrumento de avaliación (exame, traballo de investigación, proxecto, cuestionario, proba, etc.) independentemente de que sexa detectada *in fraganti* ou *a posteriori*, ou de que se chegue a consumir ou fiquen en grao de tentativa, implicará automaticamente a súa cualificación con 0 puntos, que se terán en consideración para a cualificación, sen opción a repetilo.

8. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación de materias pendentes

O Xefe de Departamento asumirá persoalmente a organización, supervisión, seguimento e avaliación do programa de recuperación das materias pendentes.

O alumnado coa materia pendente combinará a realización de tarefas ao longo do curso, que se entregarán con periodicidade trimestral, antes das datas límite establecidas polo profesor, e un exame final de carácter global. Se non se cumprimenta a entrega das tarefas, ou non están resoltas de maneira satisfactoria, os alumnos coa materia pendente deberán realizar unha proba no mes de maio.

O profesorado prestará apoio e atenderá, nun prazo prudencial, ás dificultades e dúbidas que o alumnado poida formular con respecto aos exercicios e actividades propostos.

Os criterios de avaliación, os contidos e as competencias a desenvolver serán os que se especifican como mínimos esixibles na programación do curso respectivo. A entrega correcta e en prazo das tarefas encomendadas implicará o aprobado na materia. En caso contrario, deberá superar o exame que se propondrá en maio. A avaliación negativa neste exame permitirá presentarse ao exame do curso na avaliación extraordinaria en xuño.

9. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

Os indicadores de logro que se terán en conta serán os seguintes:

- I. Os obxectivos didácticos formuláronse en función dos estándares de aprendizaxe avaliábeis que concretan os criterios de avaliación.
- II. A selección e temporalización de contidos foi axustada.
- III. A programación facilitou a flexibilidade das actividades para axustarse ás necesidades e os intereses do alumnado.
- IV. Os criterios de avaliación e cualificación foron claros e coñecidos polos alumnos e permitiron facer un seguimento do seu progreso.
- V. Antes de iniciar unha actividade, fíxose unha introdución sobre o tema para motivar aos alumnos e sondear os seus coñecementos previos.
- VI. Antes de iniciar unha actividade, expúxose e xustificouse o plan de traballo (importancia, utilidade, etc.) e informouse sobre os criterios de avaliación.

- VII. Os contidos e actividades relacionáronse cos intereses dos alumnos e construíronse sobre os seus coñecementos previos.
- VIII. As actividades propostas foron variadas na súa tipoloxía e favoreceron a adquisición das competencias clave.
- IX. A distribución do tempo da aula foi a adecuada.
- X. Utilizáronse recursos variados (audiovisuais, informáticos, etc).
- XI. Facilitáronse estratexias para comprobar que os alumnos entenden e que no seu caso saiban pedir aclaracións.
- XII. Facilitáronse aos alumnos estratexias de aprendizaxe: Lectura comprensiva, como buscar información, como redactar e organizar un traballo, etc.
- XIII. Favoreceuse a elaboración de normas de funcionamento na aula.
- XIV. O ambiente de traballo na aula foi adecuado e produtivo.
- XV. Proporcionouse ao alumnado información sobre o seu proceso.
- XVI. Proporcionáronse actividades alternativas cando os obxectivos non se acadaron en primeira instancia.
- XVII. Houbo coordinación con outros profesores.
- XVIII. Realizouse unha avaliación inicial para axustar a programación á situación real de aprendizaxe.
- XIX. Os alumnos dispuxeron de ferramentas de autocorrección, autoavaliación e coavaliación.
- XX. Proporcionáronse actividades e procedementos para recuperar a materias ao alumnado con algunha avaliación suspensa, ou coa materia pendente do curso anterior ou na avaliación final ordinaria.
- XXI. Os criterios de cualificación propostos foron axustados e rigorosos.
- XXII. As familias foron adecuadamente informadas sobre o proceso de avaliación: criterios de cualificación, promoción, etc.

10. Deseño de avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados

A avaliación inicial deseñárase considerando as conclusións principais dos informes individualizados elaborados á finalización do curso 2020/2021. Igualmente valorárase a situación dos integrantes dun grupo a través de preguntas orais ao longo do período anterior á celebración da xuntanza de avaliación.

As medidas a adoptar de xeito colectivo con cada grupo en concreto serán decididas polo profesor, atendendo ás necesidades dos discentes. As medidas de carácter individual decidiránse co asesoramento dos membros do Departamento de Orientación.

11. Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital

O alumnado da etapa caracterízase pola presenza de moi diferentes necesidades educativas, debido ao enorme grao de diversidade das súas capacidades, motivacións, estilos de aprendizaxe e intereses. Por iso, cómpre ofrecer diferentes respostas dentro da aula. No referido ós obxectivos didácticos, procuraremos un equilibrio entre os distintos tipos de capacidades a desenvolver, de forma que o alumnado atope diferentes vías para alcanzar os mesmos obxectivos:

- Capacidades cognitivas: obxectivos referidos a identificar, recoñecer, etc.
- Capacidades afectivas: obxectivos referidos á valoración e aprecio do patrimonio.
- Capacidades de inserción social: obxectivos orientados á valoración das repercusións de diversos feitos, á mellora do contorno social, etc.
- Capacidades de relación interpersonal: realización de tarefas en grupo, participación en debates.
- Ademais disto priorizaranse as capacidades transversais, polo que o alumnado que non consiga algún obxectivo da etapa a través da área de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia, pode facelo a través das outras áreas.

No referido os contidos tentarase:

- Fixar prioridades, é dicir, distinguir entre os contidos substanciais, que resultan básicos e clave, e outras contidos que poden ser complementarios dos anteriores.
- Establecer un equilibrio entre os distintos tipos de contidos (conceptos, procedementos e actitudes).

Hai unha serie de medidas de aula que favorecen o desenvolvemento da diversidade e que en parte sinalamos no apartado de metodoloxía:

- Uso de metodoloxías diversas, combinando os métodos de exposición e indagación.

- Actividades diferenciadas para acadar un grao ou outro de afondamento nos obxectivos. O alumnado que desexe ampliar coñecemento poderá realizar actividades proporcionadas polo profesorado.
- Materiais heteroxéneos, combinando o libro de texto ou as monografías específicas con medios audiovisuais que contribúan a reforzar a motivación ou a proporcionar tarefas específicas a alumnos con dificultades de aprendizaxe.
- Utilización de ritmos distintos, acordes coas capacidades e posibilidades dos alumnos. No tocante aos recursos didácticos utilizados, aquelas persoas con algunha discapacidade temporal ou permanente, recibirán unha atención personalizada co apoio de institucións externas e o Departamento de Orientación, buscando en todo momento o principio de accesibilidade universal.

Na avaliación procurarase:

- Diseñar distintos niveis de complexidade, diferenciando graos de dificultade: que recoñeza e identifique, que analice e valore, que analice e valore criticamente a información. Tentarase que cada alumno alcance os tres niveis, pero o grao de abstracción e dificultade de cada un permitirá diversificar os resultados.
- Partindo das avaliacións iniciais ao principio de curso e en cada unidade, considerarase a necesidade de utilizar reforzos ou exercicios complementarios.
- Utilizaranse estratexias e instrumentos de avaliación variados, como expoñemos no apartado de avaliación, para contribuír á atención á diversidade.

Finalmente, para aqueles alumnos que non consigan acadar os obxectivos mínimos a través de todas estas medidas ordinarias de aula, recorrerase a:

- Reforzos educativos, consistentes nun tratamento personalizado da materia coa realización de exercicios específicos. O alumnado que precise dun reforzo haberá de alcanzar, en calquera caso, os obxectivos mínimos da materia para obter unha avaliación positiva.
- Adaptacións curriculares individualizadas, realizadas en colaboración co Departamento de Orientación e que poderán incidir tanto nos contidos como na metodoloxía e mesmo nos obxectivos, con probas deseñadas particularmente para os alumnos e alumnas que o necesiten.

As dificultades derivadas da fenda dixital deberán ser atendidas e tentar resolverse polos órganos indicados pola normativa *ad hoc* que se elaborou nos últimos meses e se atopa en permanente estado de revisión e perfeccionamento. En calquera caso, o profesorado tentará prestar a súa máxima colaboración neste sentido.

12. Concreción dos elementos transversais en cada curso

Un referente esencial para nós ao respecto deste apartado será *a Carta do Consello de Europa sobre a educación para a cidadanía democrática e a educación en dereitos humanos* (2010), que define a educación, a formación, a sensibilización, a información, as prácticas e as actividades que, ademais de achegar aos alumnos coñecementos, competencias e comprensión e de desenvolver as súas actitudes e o seu comportamento, aspiran a darlles os medios para exercer e defender os seus dereitos e responsabilidades democráticas na sociedade, para apreciar a diversidade e para xogar un papel activo na vida democrática, así como para participar na construción e defensa dunha cultura universal dos dereitos humanos na sociedade, coa fin de promover e protexer a democracia, o estado de dereito, os dereitos humanos e as liberdades fundamentais.

Igualmente, outro elemento inspirador vano constituir os compromisos internacionais adoptados na estratexia dos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible das Nacións Unidas, facendo un chamamento á participación activa dos individuos e a sociedade internacional en xeral e das comunidades escolares en particular.

Así, en todos e cada un dos cursos, preténdese incidir na necesidade de promoción da cohesión social, do diálogo intercultural e da conciencia do valor da diversidade e a igualdade, –incluída a igualdade entre homes e mulleres–, apreciar e comprender mellor as diferenzas entre crenzas e grupos étnicos, establecer un respecto pola dignidade humana e os valores compartidos, fomentar o diálogo e promover a non violencia para a resolución dos problemas e os conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar, escolar e social. Polo tanto, optarase por fomentar enfoques pedagóxicos e métodos de ensino para aprender a convivir nunha sociedade democrática e multicultural, apreciar as diferenzas, xestionar as discrepancias e os conflitos de xeito non violento, no respecto dos dereitos individuais, e combater todas as formas de discriminación e violencia, en particular a intimidación e o acoso, a violencia de xénero, a dirixida contra persoas

discapacitadas e a violencia terrorista, ou calquera forma racismo ou xenofobia; evítaranse os comportamentos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero; promoveranse accións para a prevención dos accidentes de tráfico, así como hábitos de vida saudables, incidindo na importancia de coidar a alimentación, evitar consumos prexudiciais e o sedentarismo, respectar os períodos de sono e descanso, practicar exercicio e empregar o tempo de lecer en actividades enriquecedoras e gratificantes que contribúan ao desenvolvemento harmonioso da personalidade.

Así mesmo, porase especial atención a incorporar contidos de educación para a saúde que inclúan as medidas de prevención, hixiene e promoción da mesma fronte á COVID-19, para facer do alumnado axentes activos na mellora da saúde da comunidade educativa.

Deste xeito, os contidos transversais que se traballarán en todos e cada un dos cursos na medida en que resulte acaída en cada caso, pódense concretar da seguinte maneira:

Educación moral e cívica

- Coñecer os sistemas éticos e morais máis relevantes da actualidade e do pasado, que teñen unha incidencia na sociedade actual.
- Analizar conflitos e valores e propoñer solucións, baseadas no diálogo e no respecto.
- Discutir dilemas morais, empregando razoamentos que estean abertos ó diálogo e á aceptación doutros puntos de vista.

Educación para igualdade entre os sexos

- Comprender a diferenza entre sexo e xénero.
- Estudar os fenómenos e procesos sociais incorporando a historia do papel da muller e incluír o feminismo entre os proxectos éticos contemporáneos.
- Recoñecer os trazos sexistas que se atopan nas interpretacións dos feitos sociais e na mesma documentación.
- Incorporar nos seus traballos un enfoque non sexista e adoptar actitudes na vida escolar, familiar e social que favorezan a igualdade de oportunidades.

Educación para a paz

- Delimitar o concepto de paz, considerándoo non coma antítese da guerra, senón coma termo oposto ao de violencia.
- Delimitar o concepto de conflito, para consideralo como un proceso natural e circunstancial á existencia humana en sociedade.
- Analizar conflitos sociais, reparando nos seus compoñentes básicos e relacionalos axeitadamente co seu contexto temporal e espacial.
- Comprender a interdependencia mundial entre os países e a mundialización dos problemas sociais, para reparar na súa complexidade.
- Coñecer o contido da Declaración Universal dos Dereitos Humanos, a súa historia e a súa razón de ser na sociedade actual.
- Defender e comprender a solidariedade entre os pobos, facendo especial fincapé na situación dos países en vías de desenvolvemento.
- Coñecer as bases éticas do sistema democrático, e as súas características.
- Tomar decisións individuais ante un conflito, tendo en conta os puntos de vista e as necesidades de todo os implicados.
- Desenvolver na súa vida cotiá comportamentos coherentes cos principios e normas que defendan persoalmente.

Educación para a saúde e a calidade de vida. Educación sexual

- Considerar a saúde coma un estado de benestar xeral ao que todo ser humano ten dereito de aspirar para poder gozar dunha mellor calidade de vida.
- Coñecer, dende unha perspectiva histórica e xeográfica, a ampla gama de hábitos culturais relacionados coa alimentación, a hixiene, as enfermidades; así como a evolución que pode observarse ó longo da historia da humanidade.
- Coñecer as consecuencias de hábitos alimenticios e de consumos inadecuados e rexeitar as pautas de comportamento que non conducen á adquisición dun benestar xeral.
- Interiorizar a convicción da necesidade de respectar as normas ao respecto das medidas de prevención e hixiene fronte á COVID-19.
- Considerar a sexualidade na súa dimensión biolóxica, emocional e social.

- Adquirir unha actitude crítica, respectuosa e tolerante coa diversidade de opinións e aplicar o diálogo como vía necesaria para a solución dos problemas humanos.

Educación ambiental

- Afondar no coñecemento do medio, facendo especial énfase nas nocións de enerxía, equilibrio, crecemento, economía, orde, cooperación, etc.
- Analizar as manifestacións da intervención humana dende o punto de vista da súa incidencia no medio ambiente.
- Abordar problemas referidos ó contorno e formular posibles estratexias de solución.
- Adoptar na súa vida cotiá actitudes coherentes coa defensa do medio ambiente.
- Defender unha actitude de colaboración activa en relación á xestión medioambiental, no ámbito local, nacional e internacional.

Educación para o lecer

- Comprender o lecer dende unha perspectiva histórica como unha conquista social e unha realidade actual que se deriva da loita do movemento obreiro a prol da diminución da xornada laboral, o reparto do traballo e a consecuente disposición de máis tempo libre.
- Potenciar na vida cotiá o acceso a recursos culturais: literarios, escénicos, cinematográficos, audiovisuais, musicais, etc.
- Reflexionar e actuar no noso tempo de lecer respectando o medio natural e social no que se vive.
- Comprender e valorar a necesidade de dispoñer de tempo libre que permita a realización de actividades que supoñan un enriquecemento persoal, disfrutando da natureza, do entorno, da cultura, da ciencia... (individual ou colectivamente).

Educación do consumidor

- Adquirir conciencia de consumidor e actuar en consecuencia, sendo consciente dos seus dereitos e responsabilidades.
- Coñecer a existencia e contido básico da lexislación para a defensa dos consumidores e usuarios.
- Actuar como consumidores responsables.

Educación vial

- Comprender a organización do territorio e o espazo urbano en interacción coas redes de comunicación e transporte.
- Analizar os impactos ambientais que xera o uso de diferentes tipos de vehículos.
- Desenvolver hábitos de conciencia cidadá en relación coa circulación e os riscos que comporta. Coñecer as normas de circulación elementais e sinais de tráfico.
- Comportarse de xeito responsable na conducción de vehículos (bicicletas, patinetes e ciclomotores).

13. Actividades complementarias e extraescolares do Departamento

A intención deste Departamento didáctico é levar a cabo unha serie de visitas a lugares de interese, tales como espazos naturais, xacementos arqueolóxicos, elementos do patrimonio monumental, centros de traballo, sedes institucionais, museos, centros de interpretación ou salas de exposicións, para o estudo das disciplinas que integran as materias. Estas saídas desenvolveríanse nas circunstancias e adoptando as medidas que foran precisas en cada momento, en función da situación epidemiolóxica concreta e as disposicións ao respecto ditaminadas polas autoridades competentes. En concreto, para cada curso, preténdense desenvolver as seguintes:

1º ESO:

- Visitas ao Parque Arqueolóxico da Arte Rupestre (Campo Lameiro), ao Parque Arqueolóxico da Cultura Castrexa (San Cibrao de Las) e ao Parque Arqueolóxico do Megalitismo-Dolmen de Dombate (Cabana de Bergantiños).
- Visita a Lugo (Casa dos Mosaicos/Domus Oceani; Domus do Mitreo; Museo Provincial, Museo Interactivo da Historia de Lugo) e Castro de Viladonga.
- Visita a Vigo (Xacemento do Castro de Vigo; Salinae; Museo do Mar de Galicia; Vila romana de Toralla; Sede Afundación; Porto de Vigo; Parque de Castrelos; espazos naturais do litoral).
- Visita a Santiago de Compostela (Cidade da Cultura de Galicia; Auditorio de Galicia; Centro Galego de Arte Contemporánea-CGAC; Museo de Historia Natural Universidade de Santiago de Compostela; Centro Obra Social Abanca); Salas de exposicións da Universidade de Santiago de Compostela.

2º ESO

- Visita a Santiago de Compostela (Catedral de Santiago; Museo da Catedral; Pórtico da Gloria; Museo das Peregrinacións e da Cidade de Santiago; Cidade da Cultura de Galicia; Porta de Mazarelos; Porta Faxeira; A Cerca medieval; Castelo da Rocha; Centro Obra Social Abanca).
- Visita a Tui (convento de San Domingos; Catedral de Santa María), Baiona (burgo e fortaleza de Monte Boi; excolexiata de Santa María; Ponte da Ramallosa) e Soutomaior (Castelo).

3º ESO

- Visita a Santiago de Compostela (Catedral de Santiago; Museo da Catedral; Museo das Peregrinacións e da Cidade de Santiago; Colexio de Santiago Alfeo/Colexio de Fonseca; Hospital Real; Convento de Santa Clara; Convento de San Martiño Pinario; Igrexa da Compañía/da Universidade; Colexio de San Clemente de Pasantes; Pazo de Bendaña; Cidade da Cultura de Galicia; Auditorio de Galicia; Centro Galego de Arte Contemporánea-CGAC; Museo de Historia Natural Universidade de Santiago de Compostela; Centro Obra Social Abanca).
- Visita a Baiona (Monte Boi; réplica da carabela A Pinta; Casa da Navegación; Ponte da Ramallosa; Foz do Miñor).

4º ESO

- Visita a Ferrol (Ferrol Vello; Barrio da Magdalena; Arsenal; Castelo de San Filipe; Alto de Chamorro; Miradoiro da Bailadoira; Museo Naval de Ferrol; lagoa de Doniños).
- Visita a Santiago de Compostela (A Residencia/Campus Universitario Sur; Alameda e Paseo da Ferradura; Parque de Galeras; Museo de Historia Natural Universidade de Santiago de Compostela; Museo-Fundación Eugenio Granell; Cidade da Cultura de Galicia; Centro Galego de Arte Contemporánea-CGAC; Auditorio de Galicia; Burgo das Nacións).
- Visita a Vigo (Praza da Constitución; Porta do Sol; Basílica Concatedral de Santa María; Praza de Compostela; Igrexa de Santiago; Casa das Artes; Museo de Arte Contemporánea-MARCO; Sede Afundación; Museo do Mar de Galicia; Xardíns das Avenidas; Xardíns e Parque de Castrelos; Museo da Cidade “Quiñones de

León”; Cidade da Xustiza; Estadio Municipal de Balaídos; Museo Verbum-Casa das Palabras).

Así mesmo, na medida das posibilidades, tamén se prestará colaboración para participar en actividades de temas transversais organizadas polo Departamento de Orientación ou por outros Departamentos didácticos que poidan ser integradas na programación prevista, así como actividades interdisciplinares organizadas pola Dirección do centro ou polos equipos constituídos no seo do mesmo.

14. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora

Con periodicidade mensual realizarase un seguimento do cumprimento da programación. Ao finalizar o curso faranse constar os resultados obtidos polo alumnado (distribución porcentual de aprobados e suspensos) así como valoración da adecuación da temporalización, consecución dos obxectivos, dificultades atopadas para a posta en práctica da programación e idoneidade da metodoloxía e dos recursos e materiais utilizados. No momento que sexa preciso e así se considere, introducíranse os cambios ou axustes necesarios. As consideracións globais máis significativas que se obteñan ao final de curso quedarán recollidas na Memoria do Departamento, co obxectivo de que sirvan de base para introducir as modificacións que se consideren oportunas na Programación do seguinte curso académico.

En Lousame, setembro de 2021

O Xefe do Departamento de Xeografía e Historia do CPI Plurilingüe Cernadas de Castro

Asinado: Emilio Pallarés Álvarez